

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง การวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนกระเทียมและลำไย
กรณีศึกษา: จังหวัดเชียงใหม่

An Analysis Policy of Rubber Extension to Substitution Garlic and Longan:
A Case of Chiang Mai Province

ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ประจำปี 2554

จำนวนเงิน 180,000 บาท

หัวหน้าโครงการ นายจักรพงษ์ พวงงามชื่น

ผู้ร่วมโครงการ นายนภเรศ รั้งควัด

นางสาวพนิตพิมพ์ สิทธิศักดิ์

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

10 / เมษายน / 2555

กิตติกรรมประกาศ

การวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนกระเทียมและลำไย กรณีศึกษา: จังหวัดเชียงใหม่ (An Analysis Policy of Rubber Extension to Substitution Garlic and Longan: A Case of Chiangmai Province) สำเร็จลุล่วงลงได้ โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีงบประมาณ 2555 ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ในการศึกษา และขอขอบคุณภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่อนุเคราะห์สถานที่ในการดำเนินการวิจัยให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

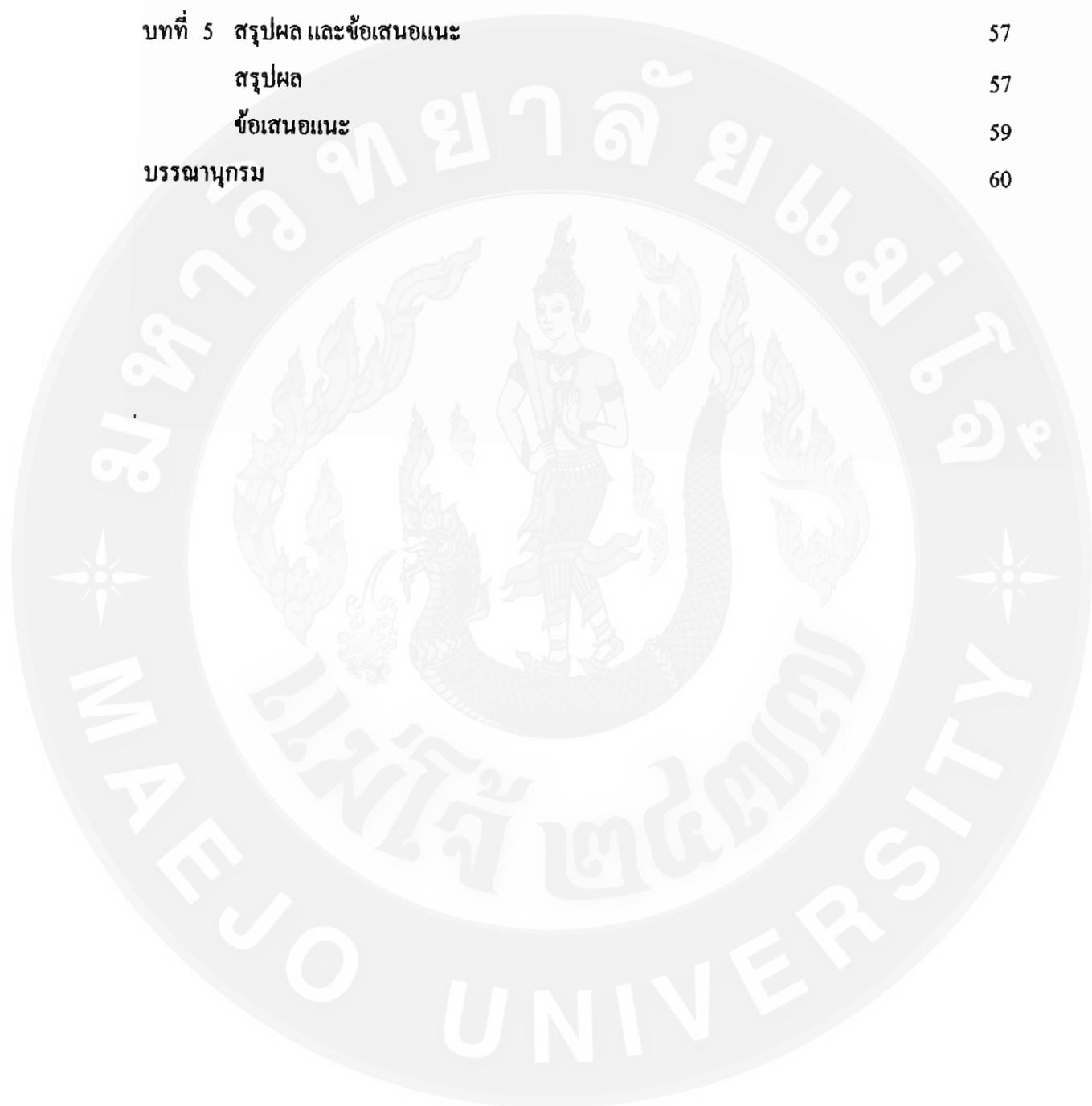
จักรพงษ์ พวงงามชื่น

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	ก
สารบัญภาพ	ง
บทคัดย่อ	1
Abstract	2
บทที่ 1 บทนำ	3
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยางพารา	6
ตลาดและการส่งออกยางพารา	10
นโยบายและการส่งเสริมปลูกยางพาราของรัฐบาล	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	22
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	23
ขอบเขตของโครงการวิจัย	23
วิธีดำเนินการวิจัยและสถานที่เก็บข้อมูล	25
บทที่ 4 ผลการวิจัย	26
นโยบายและมาตรการภาครัฐในการส่งเสริมปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่	
ปลูกกระเทียมและลำไย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	26
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา	
ของเกษตรกร	39
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ยอมรับและไม่ยอมรับการส่งเสริม	
ปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย	42
ความต้องการของเกษตรกรกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกยางพารา	44
การวิเคราะห์ SWAT Analyses	55

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 5 สรุปลผล และข้อเสนอแนะ	57
สรุปลผล	57
ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	60

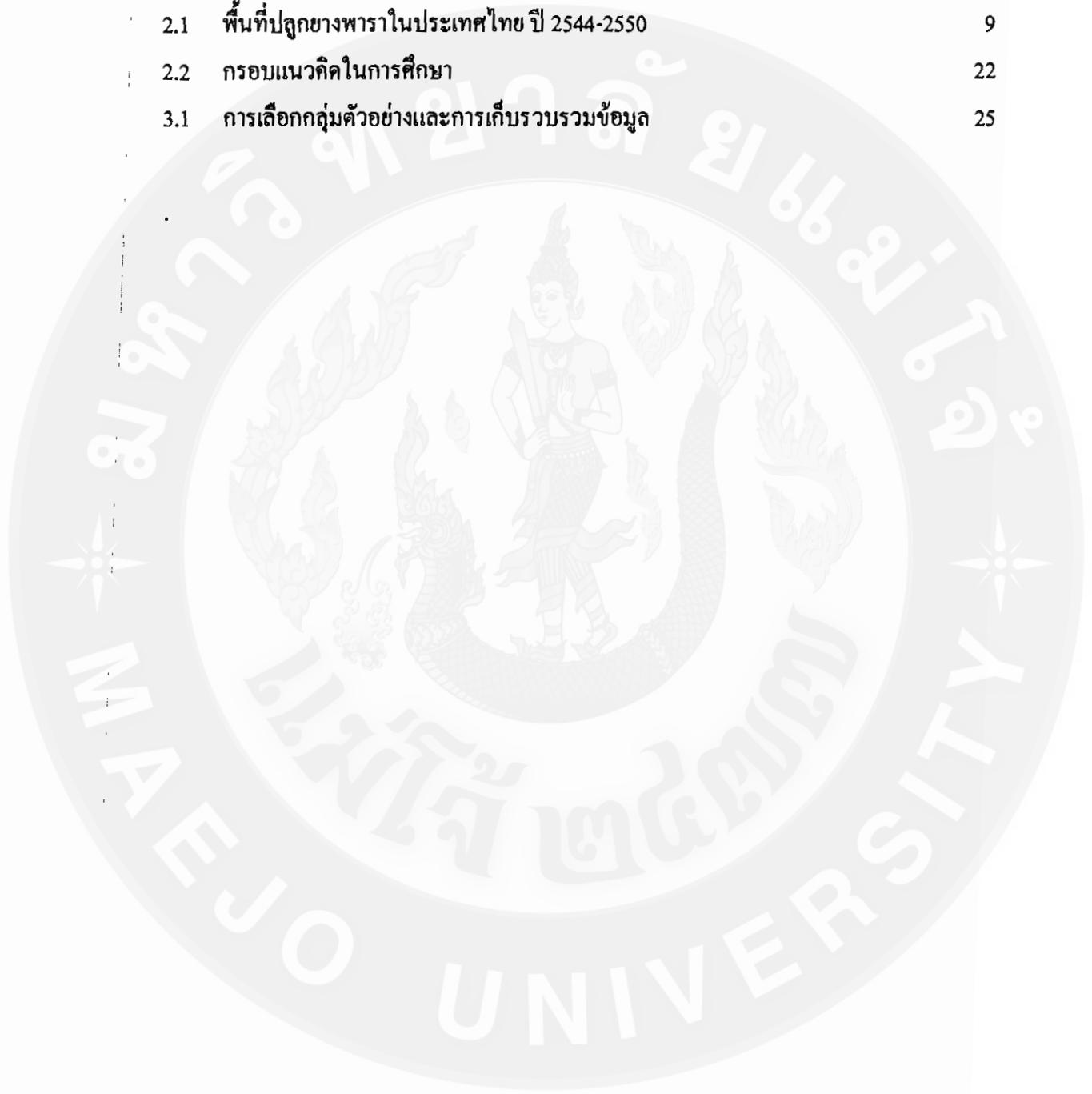

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
4.1	ปัจจัยที่ตัดสินใจยอมรับเข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกยางพารา	40
4.2	พื้นที่ที่นำมาปลูกยางพารา	41
4.3	ความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อรายได้จากสวนยางพาราในอนาคต	41
4.4	ความเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกยางพารา	42
4.5	ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร	45
4.6	อาชีพของเกษตรกรที่ยอมรับเข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกยางพาราตามนโยบาย ของรัฐบาล	46
4.7	สมาชิกในครัวเรือนและการทำงานในภาคเกษตรของเกษตรกรที่ยอมรับ เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา	46
4.8	สมาชิกในครัวเรือนและการทำงานในภาคเกษตรของเกษตรกรไม่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกยางพารา	47
4.9	การถือครองที่ดินของเกษตรกร	48
4.10	รายได้เฉลี่ยของเกษตรกร	49
4.11	แหล่งเงินทุนของเกษตรกร	50
4.12	การทราบข่าวนโยบายการส่งเสริมปลูกยางพารา การตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการ และแนวโน้มในอนาคต	53
4.13	ปัญหาที่พบในการผลิตของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ	54
4.14	ความต้องการความช่วยเหลือภาครัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิต	54

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	พื้นที่ปลูกยางพาราในประเทศไทย ปี 2544-2550	9
2.2	กรอบแนวคิดในการศึกษา	22
3.1	การเลือกกลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูล	25

การวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนกระเทียมและลำไย
กรณีศึกษา: จังหวัดเชียงใหม่

An Analysis Policy of Rubber Extension to Substitution Garlic and Longan:
A Case of Chiangmai Province

จ๊กพงษ์ พวงงามชื่น¹ นครศ รังควัต¹ และ พนิตพิมพ์ สิทธิศักดิ์²

Jukkaphong Pong-Ngamchuen¹, Nakarate Rungkawat¹ and Panitpim Sittisak²

¹ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

² ศูนย์วิจัยระบบทรัพยากรเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงการยอมรับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนกระเทียมและลำไย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและเน้นเทคนิคการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นจากผู้เข้าร่วมโครงการ 80 คน ส่วนอีก 62 คนเป็นผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกยางพารา และกลุ่มที่สามเป็นตัวแทนจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า มากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 38) ของเกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการและส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 72) ไม่เข้าร่วมโครงการเพราะมีที่ดินเป็นทีตอน ในปี 2546 จังหวัดเชียงใหม่มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 1,127 คน มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 16,925 ไร่ โดยผู้ที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 30 คน (ร้อยละ 37.50) เปลี่ยนพื้นที่ปลูกจากสวนลำไยไปเป็นสวนยางพาราจำนวน 545 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในจังหวัดเชียงใหม่ที่เข้าร่วมโครงการเท่ากับ 442 คน และคิดเป็นพื้นที่ 7,685 ไร่ ตามลำดับ ในปี 2546-2547 จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกลำไยทั้งสิ้น 237,312.5 ไร่ อย่างไรก็ตามโครงการนี้สามารถลดพื้นที่ปลูกลำไยได้เพียงร้อยละ 3.23 ขณะที่เกษตรกรเพียงสองรายที่เปลี่ยนพื้นที่ปลูกกระเทียมไปเป็นยางพารา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสามารถลดพื้นที่ปลูกลำไยลงได้เพียงเล็กน้อย แต่ไม่สามารถลดพื้นที่ปลูกกระเทียมได้ นอกจากนี้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการได้นำพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่นมาปลูกยางพารา ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านอาหารของประเทศได้ในระยะยาว นอกจากนี้ในช่วงปี 2544-2545 ผู้ที่เข้าร่วมโครงการเริ่มจะมีรายได้จากการกรีดยางพารา ถ้าหากน้ำยางราคาดีอาจจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการหันมาปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามพวกเขาควรให้ความสำคัญกับความเหมาะสมและการดูแลพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นอย่างดี ทั้งนี้โดยภาพรวมแล้วนโยบายดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น

คำสำคัญ: นโยบาย, ยางพารา, สวนลำไย, เชียงใหม่

Abstract

The acceptance of the farmers' participation in promoting rubber trees cultivation for replacing garlic and longan growing has been studied. The interview schedule, in-depth interview, and focus group discussion techniques were used to obtain required data from eighty participants, sixty-two non-participants of rubber cultivating project, and three representatives from the Office of Rubber Replanting Aid Fund. The collected data were analyzed by descriptive statistics. It was found that more than one-third (38 percent) of farmers decided to participate in the project and the rest (72 percent) did not want to participate because the cultivation area was drought. In 2003, there were 1,127 farmers in Chiang Mai participating in the project with total cultivation area of 16,925 rai. Thirty participants (37.50 percent) changed the Longan Orchard to the rubber cultivation area of 545 rai. This was equivalent to 422 farmers and 7,685 rai of cultivation area comparing to the total number of participant and rubber cultivation area in Chiang Mai, respectively. During 2003-2004, Chiang Mai had total longan cultivation area for 94,925 acres. However, this project could help reduce longan cultivation area for only 3.23 percent. Meanwhile, few participants changed garlic cultivation area to rubber cultivation area. It indicated that Longan Orchard area could only be reduced in a small number but not for garlic cultivation area. Beside, some participants changed other crop growing areas to rubber cultivation area. These would effect on long-term food security of Thailand. Moreover, during 2011-2012, participants would begin to earn income from rubber latex. This might motivate some non-participants to participate in the project due to high price of rubber latex. However, they should place the importance of the appropriateness and care-taking of rubber cultivation area. As a whole, the policy was not successful as it should be.

Keywords Policy, Rubber Trees Cultivation, Longan Orchard, Chiang Mai

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สืบเนื่องมาจากนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีมีการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคอีสาน ทดแทนการปลูกกระเทียม ลำไย ฯลฯ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้ากับจีน ทำให้ราคาผลผลิตทางเกษตรตกต่ำ และมีผลผลิตเกินความต้องการของตลาดนั้น ทั้งนี้ที่ผ่านมา โครงการขยายพื้นที่ปลูกยาง 1 ล้านไร่ ตามนโยบายในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ได้แบ่งพื้นที่ปลูกในภาคอีสานจำนวน 700,000 ไร่ และในภาคเหนือ 300,000 ไร่ ใช้ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (ปี 2547-2549) มีสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ทำหน้าที่ดูแลสนับสนุน ส่งเสริม และให้บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ ซีพี เป็นผู้รับผิดชอบผลิตกล้าขางพาราให้กับ สกย. ตามที่ได้ชนะการประมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สิริลักษณ์ ศรีประสิทธิ์, 2551) ด้วยงบประมาณทั้งสิ้น 1,397 ล้านบาท (อนุภาพ นุ่นสง, 2546)

การดำเนินการส่งเสริมปลูกขางพาราระยะแรก (ปี 2547-2549) ในพื้นที่ภาคเหนือ 300,000 ไร่ จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ปลูกขางพารามากที่สุด 90,000 ไร่ ส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีเพียง 20,000 ไร่ (นสพ.อปท.นิวส์, 2552) การส่งเสริมการลดพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไยด้วยขางพารายังไม่หยุดยู่เท่านั้น ยังมีดำเนินการในระยะที่ 2 (2550-2552) ส่งเสริมการปลูกขางพาราทดแทนพื้นที่กระเทียมใน 7 จังหวัดภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา ลำปาง ดาก และแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ปลูกกระเทียมต่ำกว่า 1,000 กก./ไร่ มีเป้าหมายปลูกขางพาราทดแทนจำนวน 13,000 ไร่ ด้วยงบประมาณทั้งสิ้น 16,950,000 บาท

อย่างไรก็ตามการปลูกขางพาราในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ตามการส่งเสริมของนโยบายรัฐบาล ส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่บนเขาที่ปลูกหอมแดงหรือกระเทียมในฤดูฝน¹ ซึ่งการแก้ไขปัญหาดพื้นที่ปลูกกระเทียมดังกล่าวไม่ได้ผลในพื้นที่ราบ ที่เกษตรกรมักจะปลูกหลังการเก็บเกี่ยวข้าวหน้าปีและการสนับสนุนปลูกขางพาราเป็นการให้เงินช่วยเหลือเพียงปีแรกเท่านั้น ซึ่งก็ไม่เพียงพอกับต้นทุนการผลิตที่สูง ทำให้เกษตรกรกลับมาปลูกกระเทียมอีกครั้ง จากข้อมูลกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า ปี

¹ http://web2.cpd.go.th/cmsdo/fundtotal_saloop.html

2551 ผลผลิตทั้งประเทศเพิ่มจากปี 2549 ร้อยละ 10% จำนวน 82,384 ตัน ขณะที่ผลผลิตจังหวัด เชียงใหม่สูงกว่าปี 2549 ประมาณ 9% คือจำนวน 32,804 ตัน ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นอันหมายถึงนัยของ พื้นที่การปลูกเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้กระเทียมสดราคาตกเหลือเพียงกิโลกรัมละ 4.50 – 5.00 บาท และกระเทียมแห้งกิโลกรัมละ 15 บาท ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่ ประท้วงบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 7-8 เมษายน 2551 โดยตัวแทนกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกกระเทียมจังหวัดเชียงใหม่ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนให้จังหวัดเชียงใหม่ให้ช่วยเหลือ คือ

1. ให้รัฐบาลรับจํานากระเทียมแห้งที่ 25บาท/กก.
2. ขอให้รัฐบาลจำกัดการนำเข้ากระเทียมจากต่างประเทศ
3. ชะลอการชำระหนี้เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม
4. ขอให้ชะลอการนำเข้ากระเทียมจากประเทศจีนระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2551
5. ขอให้รัฐบาลทบทวนทำข้อตกลง FTA กับจีน

ทั้งนี้รัฐบาลมีมาตรการแก้ไขปัญหากระเทียมทั้งระบบและคณะกรรมการนโยบายและ มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ได้มีมติเห็นชอบตามมาตรการแทรกแซงตลาดกระเทียมทั้ง ระบบ และให้มีการปรับโครงสร้างการผลิตโดยให้จ่ายเงินชดเชยในการลดพื้นที่ปลูกกระเทียม (ประชาไท, 2551)

นโยบายการส่งเสริมการปลูกอาหารทดแทนกระเทียมและลำไย ของรัฐบาลที่ผ่านมามี อาจกล่าวได้ว่าไม่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เพราะการแก้ไขปัญหามักกำหนดมาจากเบื้อง บนสู่ข้างล่าง อาจกล่าวได้ว่าขาดการยอมรับของเกษตรกร จึงทำให้การลดพื้นที่เพาะปลูกโดยเฉพาะ กระเทียมไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการ ยอมรับนโยบายดังกล่าว และความต้องการของเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตทดแทนการปลูก กระเทียมและลำไย

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายและมาตรการภาครัฐในการส่งเสริมปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
2. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ยอมรับและไม่ยอมรับการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย
3. เพื่อศึกษาความต้องการของเกษตรกรกลุ่มที่ไม่ยอมรับการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และความต้องการลดพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไยของรัฐบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงนโยบายและมาตรการการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
2. ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ยอมรับและไม่ยอมรับการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย
3. ทราบถึงความต้องการของเกษตรกรกลุ่มที่ไม่ยอมรับการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย ว่าต้องการเปลี่ยนแปลงหรือสนับสนุนอย่างไรจากรัฐบาล
4. ได้แนวทางแก้ไขปัญหาลดพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมและลำไย ที่มาจากความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการลดพื้นที่เพาะปลูก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไปปฏิบัติให้ความช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร
5. สามารถลดปัญหาผลผลิตล้นตลาดและเพิ่มศักยภาพการผลิต และรายได้ของเกษตรกรจากข้อตกลง FTA ไทย-จีน และอาเซียน-จีน ที่ได้ดำเนินการตามข้อตกลงไปแล้ว
6. ลดการใช้งบประมาณของรัฐบาลที่ต้องนำเงินภาษีมาแก้ไขปัญหามลพิษกระเทียมและลำไยล้นตลาดทุกปี
7. การปรับเปลี่ยนลดพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไยด้วยความต้องการและการยอมรับของเกษตรกรจะทำให้การแก้ไขปัญหาลดพื้นที่ปลูกสามารถทำได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยางพารา

1. ความเป็นมาของยางพารา

ยางพาราเป็น ไม้ยืนต้นมีถิ่นกำเนิดในป่าเขตร้อน ซึ่งมีฝนตกชุกแถบอเมริกาใต้ ได้แก่ ประเทศ บราซิล เปรู โคลัมเบีย เวเนซุเอลา และ โบลิเวีย ปี พ.ศ. 2520 Sir Henry Wickhan ได้นำเมล็ดยางพารา มาปลูกที่เปรู ประเทศมาเลเซีย จำนวน 9 ต้น และอีก 13 ต้น ปลูกที่สวนพฤกษชาติ ประเทศ สิงคโปร์ ซึ่งเป็นที่มาของต้นยางพาราในเอเชีย และแอฟริกาในทุกวันนี้ ประเทศไทยพระยารัษฎานุ ประดิษฐ์ เข้าเมืองตรัง ได้นำพันธุ์ยางพารา จากประเทศมาเลเซีย มาทดลองปลูกครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2443 ที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง หลังจากนั้นจึงแพร่หลายไปทั่วทั้ง 14 จังหวัดของภาคใต้ และขยาย ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การปลูกยางพาราในประเทศไทยในช่วงแรกๆ นั้น (พ.ศ. 2443 - 2503) เป็นพันธุ์พื้นเมือง ปลูกร่วมกับไม้ผลและพืชผักอื่นๆ ในบริเวณเชิงเขาและที่ราบเชิงเขา ซึ่งเรียกว่า “ป่ายาง” โดยเมล็ด พันธุ์จะนำมาจากประเทศมาเลเซีย ซึ่งขณะนั้น เป็นประเทศผู้ผลิตยางธรรมชาติเป็นอันดับ 1 ของโลก มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง และทำการปลูกทดแทนพันธุ์พื้นเมืองเดิมไปมาก ประเทศไทยจึงมีความพยายามพัฒนาการทำสวนยางพาราให้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้จัดตั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนยางพารา เพื่อดำเนินการวิจัย ส่งเสริม และพัฒนา ทำให้พื้นที่ปลูก ยางพาราขยายตัวอย่างต่อเนื่องจาก 7 ล้านไร่ ในปี 2503 เป็น 10 ล้านไร่ ในปี 2529 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.3 ต่อปี โดยพื้นที่บางส่วนได้รับการส่งเสริมให้ปลูกยางพันธุ์ดีแทนยางพาราพันธุ์เก่าอายุ 25 ปี ขึ้นไป โดยสงเคราะห์ให้เกษตรกร ไร่ละ 6,800 ต่อปี เป็นระยะเวลา 6 ปี

ช่วงปี 2529 - 2534 การทำสวนยางพารามีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจาก “ป่ายางหรือสวน สมรม” ไปเป็นพืชเชิงเดี่ยวที่มีเพียงต้นยางพาราอย่างเดียว โดยปลูกทดแทนพันธุ์พื้นเมืองเดิมด้วยยาง พันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าและมีการบำรุงรักษามากขึ้น ทำให้ผลผลิตยางพาราของไทย ในช่วง เวลาดังกล่าว เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 0.94 ล้านตัน ในปี 2529 เป็น 1.5 ล้านตัน ในปี 2534 เพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 9.7 ต่อปี ประเทศไทยจึงเป็นผู้ผลิตยางธรรมชาติอันดับหนึ่งของโลก

2. พื้นที่เพาะปลูก

พื้นที่ปลูกยางพาราร้อยละ 80 อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้ผลิตรายใหญ่คือ ไทย อินโดนีเซียและมาเลเซีย และประเทศผู้ผลิตที่น่าจับตามองคือ เวียดนาม แม้ว่าผลผลิตยางของเวียดนามยังมีปริมาณน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของไทย อินโดนีเซียและมาเลเซีย แต่ผลผลิตยางของเวียดนามมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากที่สุดในบรรดาประเทศผู้ผลิตยางทั้งหมด แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีปริมาณการผลิตยางเป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่ปริมาณการผลิตยางของไทยมีอัตราการขยายตัวในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับอินโดนีเซียและมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตยางมากเป็นอันดับสองและสามของโลกรองจากไทย ทำให้ปริมาณ ผลผลิตยางของอินโดนีเซียเริ่มขยับเข้าใกล้ไทยมากขึ้น ส่วนปริมาณการผลิตยางของมาเลเซียที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนั้น ส่งผลให้มาเลเซียซึ่งนำเข้าน้ำยางข้นจากไทยเริ่มมีแนวโน้มนำเข้าลดลง กล่าวคือ ปริมาณการผลิตยางของอินโดนีเซียมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2544 และตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมาอัตราการขยายตัวของปริมาณการผลิตยางของอินโดนีเซียนั้นเพิ่มขึ้นมากกว่าไทยอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในปี 2547-2549 อัตราการขยายตัวของปริมาณผลผลิตยางของอินโดนีเซียเท่ากับร้อยละ 15.3 , 9.9 และ 8.8 ตามลำดับ ในขณะที่อัตราการขยายตัวของปริมาณผลผลิตยางของไทยในช่วงเวลาเดียวกันนั้นขยายตัวในอัตราร้อยละ 3.9 , -5.1 และ 4.1 ตามลำดับ คาดว่าปริมาณการผลิตยางของอินโดนีเซียในปี 2549 เท่ากับ 2.47 ล้านตัน ในขณะที่ผลผลิตยางของไทยเท่ากับ 2.95 ล้านตัน โดยผลผลิตยางของอินโดนีเซียน้อยกว่าไทยเพียง 0.48 ล้านตันเท่านั้น จากปี 2547 นั้นผลผลิตยางของอินโดนีเซียน้อยกว่าไทยถึง 0.92 ล้านตัน นอกจากนี้ประเด็นที่ต้องจับตามอง คือ ในปัจจุบันเนื้อที่ปลูกยางของอินโดนีเซียมากกว่าไทย ดังนั้นมีโอกาสสูงมากที่อินโดนีเซียจะมีปริมาณผลผลิตยางแซงไทยขึ้นไปเป็นอันดับหนึ่งของโลก กล่าวคือ เนื้อที่ปลูกยางของอินโดนีเซียทั้งหมด (รวมพื้นที่ที่ยังไม่ให้ผลผลิตด้วย) ในปัจจุบันเท่ากับ 21.08 ล้านไร่ ในขณะที่เนื้อที่ปลูกยางทั้งหมดของไทยเท่ากับ 12.38 ล้านไร่ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าอินโดนีเซียยังมีปริมาณการผลิตยางน้อยกว่าไทยนั้น เนื่องจากพื้นที่ปลูกยางส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกใหม่จึงยังไม่ได้ให้ผลผลิต ดังนั้นเมื่อพื้นที่ปลูกยางเหล่านี้ทยอย ให้ผลผลิตก็จะส่งผลให้ปริมาณการผลิตยางของอินโดนีเซียเพิ่มขึ้นอย่างมาก ประเทศผู้ผลิตที่น่าจับตามอง คือ เวียดนาม แม้ว่าผลผลิตยางของเวียดนามยังมีปริมาณน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของไทย อินโดนีเซียและมาเลเซีย โดยในปี 2549 ผลผลิต ยางของเวียดนามเท่ากับ 0.56 ล้านตัน แต่ผลผลิตยางของเวียดนามมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากที่สุดในบรรดาประเทศผู้ผลิตยางทั้งหมด

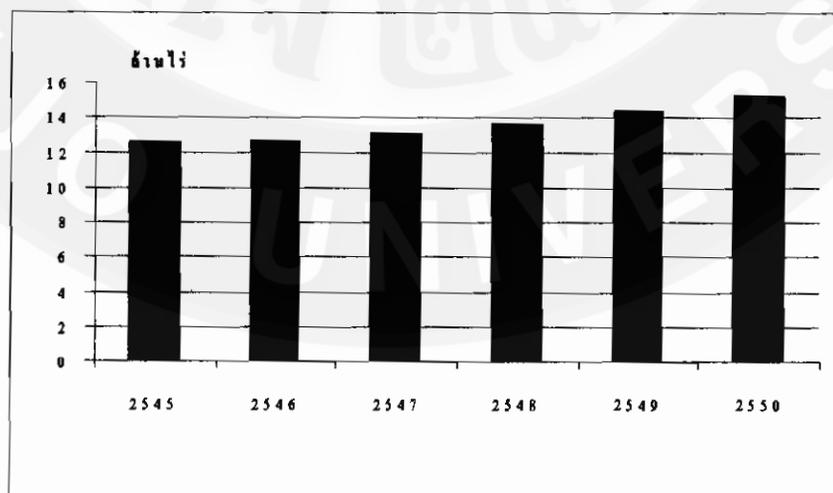
โดยเพิ่มขึ้นทั้งในลักษณะของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่และเนื้อที่ปลูกยาง ทำให้ตั้งแต่ปี 2548 เวียดนามแซง
จีนขึ้นไปเป็นประเทศ ผู้ผลิตยางอันดับ 4 ของโลก รองจากไทย อินโดนีเซียและมาเลเซีย ด้าน
ประเทศผู้ใช้อย่างในปี 2550 จีนและอินเดียจะยังมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นประเทศผู้ใช้อย่าง
เนื่องจากการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ในทั้งสองประเทศมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง
กล่าวคือ คาดการณ์ว่าจีนจะเป็นประเทศ ผู้ใช้อย่างที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในช่วงระยะ 15 ปีต่อจากนี้ไป
เช่นเดียวกับที่สหรัฐฯ เคยเป็นประเทศผู้ใช้อย่างที่มีบทบาทสำคัญที่สุดตั้งแต่ปี 2503-2544 ส่วนอินเดีย
คาดการณ์ว่าในช่วงทศวรรษต่อไปอุตสาหกรรมยางในอินเดียจะมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยประมาณ
ร้อยละ 8 ต่อปี โดยปริมาณการบริโภคยางเฉลี่ยของอินเดียจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.2 กิโลกรัมต่อคนต่อปี
จากที่เคยอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยเพียง 800 กรัมต่อคนต่อปีเท่านั้น ความต้องการยางในอินเดียมีแนวโน้ม
การขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมยางรถยนต์ (สยามธุรกิจ, 2550)

สำหรับพื้นที่ปลูกยางในประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกภาคของประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจ
การเกษตรคาดการณ์พื้นที่การผลิตและปริมาณผลผลิตยางพาราในปี 2550 คาดว่าจะมีเนื้อที่กรีดยาง
ประมาณ 10,750 ไร่ เมื่อเทียบกับปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 ผลผลิตจะได้ประมาณ 3.1 ล้านตัน
เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.9 เนื้อที่กรีดยางเพิ่มขึ้นในทุกภาค นอกจากนี้ไทยมีการขยายพื้นที่การปลูกยาง
โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากราคายังอยู่ในเกณฑ์สูง จึงทำให้
เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกยางโดยเข้าร่วมโครงการปลูกยางพาราเพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคง
ในแหล่งปลูกยางใหม่หนึ่งล้านไร่ ส่วนผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยทั้งประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจาก
ราคายางสูงจึงทำให้เกษตรกรกรีดยางเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ภาครัฐยังได้ปรับอัตราการให้การสงเคราะห์
ยางเพิ่มอีกไร่ละ 500 บาท ทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสงเคราะห์สวนยางมีเงินทุนในการบำรุง
ดูแลใส่ปุ๋ยเพิ่มขึ้น การผลิตยางพาราจากสวนยางของเกษตรกรจะถูกนำไปแปรรูปเป็นยางแปรรูป
ขั้นต้น ได้แก่ ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง ยางเครพ และน้ำยางข้น ฯลฯ หลังจากนั้นจึงส่งออกในรูปแบบของ
ยางแปรรูปขั้นต้น หรือส่งไปเป็นวัตถุดิบสำหรับโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์ยางในประเทศ ซึ่งผลผลิตยาง
แปรรูป ขั้นต้นในช่วงระยะทศวรรษที่ผ่านมาที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.2 ต่อปี ทั้งนี้
เนื่องจากความต้องการใช้ยางธรรมชาติในตลาดโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม
แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตยางแต่ละประเภทยังแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่
เปลี่ยนแปลง ไปของตลาดโลก กล่าวคือ ปริมาณการผลิตยางแผ่นรมควันในปี 2550 เท่ากับ 1.06 ล้าน
ตัน หรือมีส่วนร้อยละ 33.0 ของการผลิตยางแปรรูปขั้นต้นทั้งหมด เมื่อเทียบกับในปี 2542 นั้นยาง

แผ่นรมควันนั้นมีสัดส่วนถึงร้อยละ 53.6 และเมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในช่วงปี 2542-2550 แล้วจะเห็นว่าปริมาณการผลิตยางแผ่นรมควันนั้นแทบจะไม่เปลี่ยนแปลงเลย ในขณะที่ปริมาณการผลิตยางแท่งและน้ำยางข้นมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากประเทศผู้ใช้อย่างหันมาใช้ยางแท่งและน้ำยางข้นมากขึ้น กล่าวคือ ปริมาณการผลิตยางแท่งในปี 2550 เท่ากับ 1.22 ล้านตัน หรือมีสัดส่วนร้อยละ 38.0 ของปริมาณการผลิตยางแปรรูปขึ้นต้นทั้งหมด เมื่อเทียบกับในปี 2542 ที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 29.0 เท่านั้น และอัตราการขยายการผลิตเฉลี่ยในช่วงปี 2542-2550 ร้อยละ 9.2 ส่วนน้ำยางข้นนั้นปริมาณการผลิตในปี 2550 เท่ากับ 738 พันตัน หรือมีสัดส่วนร้อยละ 13.2 ของปริมาณการผลิตยางแปรรูปขึ้นต้นทั้งหมด อัตราการขยายการผลิตเฉลี่ยในช่วงปี 2542-2550 เท่ากับ ร้อยละ 23.0 (สยามธุรกิจ, 2550)

พื้นที่ปลูกยางในประเทศไทยปี 2550 มีจำนวนประมาณ 15.3 ล้านไร่ (ภาพที่ 2.1) เนื่องจากการขยายตัวของพื้นที่ปลูกยางใหม่ในประเทศ จากนโยบายที่รัฐบาลได้จัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกยางในเขตปลูกยางใหม่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 1 ล้านไร่ ส่งผลทำให้ปัจจุบันผลผลิตยางโดยรวมประมาณ 3.123 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ประมาณ 5.86 % คิดเป็น 3.02 ล้านตัน เนื่องจากเนื้อที่กรีดยางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่องจากการปลูกทดแทนด้วยยางพันธุ์ดีในช่วงที่ผ่านมาทำให้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ในปี 2550 มีประมาณ 283 กก./ไร่ โดยเนื้อที่กรีดยางเพิ่มขึ้น ในทั่วทุกภาคของประเทศ ยกเว้นจังหวัดฉะเชิงเทรา ชุมพร สุราษฎร์ธานี พังงา พัทลุง สตูล และตรัง ที่มีเนื้อที่กรีดยางลดลง เนื่องจากเกษตรกร โค่นต้นยางพาราเก่าเพื่อปลูกทดแทนด้วยยางพันธุ์ดี (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2551 และกรมการค้าต่างประเทศ, 2551)

ภาพที่ 2.1 พื้นที่ปลูกยางพาราในประเทศไทย ปี 2544-2550

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ช้างใน กรมการค้าต่างประเทศ, 2551

ตลาดและการส่งออกยางพารา

ปริมาณการส่งออกยางธรรมชาติของไทยในปี 2550 รวมทั้งสิ้น 2,966,128 ตัน คิดเป็นมูลค่า 194,356.37 ล้านบาท และในปี 2551 คาดว่ามูลค่าส่งออกจะเพิ่มสูงขึ้น โดยข้อมูลการส่งออกในช่วงต้นปีจนถึงปัจจุบันได้ส่งออกไปแล้วกว่าไตรมาสแรกของปี 2551 มีการส่งออกแล้วจำนวน 285,172 ตัน มูลค่าประมาณ 20,591.73 ล้านบาท ซึ่งตลาดส่งออกยางธรรมชาติที่สำคัญของไทย ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา เกาหลีและฮังการี ขณะเดียวกัน แนวโน้มจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมยางรถยนต์ทั้งใน จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และรัสเซีย ส่งผลยางธรรมชาติในตลาดโลกจะมีแนวโน้มความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและเชื่อมั่นว่าไทยยังคงความเป็นผู้นำการผลิตและส่งออกยางในตลาดโลกท่ามกลางภาวะแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น โดยมีคู่แข่งสำคัญ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนาม (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2551)

ประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านอุตสาหกรรมยาง เนื่องจากเป็นประเทศผู้ผลิตยาง อันดับหนึ่งของโลก จึงมีโอกาและความเป็นไปได้ในการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางการผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์แปรรูปเบื้องต้น ให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ใช้ได้ รวมทั้งพัฒนาการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ยางในชั้นปลาย โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนให้มีการใช้ยางธรรมชาติในประเทศเพิ่มขึ้น ผลิตภัณฑ์ยางที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้มีการเพิ่มการผลิตและสามารถเพิ่มปริมาณการใช้ได้โดยมีเป้าหมายเพิ่มการใช้ยางภายในประเทศเป็นร้อยละ 20 จากเดิมที่มีการใช้เพียงร้อยละ 11 ของผลผลิตทั้งหมด หรือประมาณ 3.2 – 3.4 แสนตันต่อปี ทั้งนี้ในปี 2551 คาดว่าจะมีการใช้ยางพาราในอุตสาหกรรมในประเทศประมาณ 0.359 ล้านตัน โดยจะเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ประมาณ 4% เนื่องจากประเทศผู้ใช้งานส่วนใหญ่ เช่น จีน ญี่ปุ่น มีการขยายฐานการผลิตในประเทศไทยมากขึ้น (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2551) ประกอบด้วย

1. ยางยานพาหนะ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดของประเทศในปี 2549 มีมูลค่าการส่งออก 43,583 ล้านบาท แต่ก็มีการนำเข้า 5,155 ล้านบาท ได้แก่ ล้อรถยนต์ ล้อเครื่องบิน ล้อรถจักรยานยนต์ ล้อรถจักรยาน และล้อรถอื่นๆ ทั้งยางนอกและยางใน รวมถึงยางอะไหล่รถยนต์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ยางในกลุ่มนี้มีปริมาณการใช้ยางธรรมชาติเป็นวัตถุดิบเกือบร้อยละ 50 โดยใช้ประมาณปีละ 158,883 ตัน

2. ยางยืดและยางรัดของ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ยางธรรมชาติจำนวนมากในส่วนผสม ยางยืดใช้ในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าต่างๆ ส่วนยางรัดของก็ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวันใช้ยางธรรมชาติในการผลิตถึงปีละ 90,561 ตัน หรือร้อยละ 28.22

3. ถุงมือยางทางการแพทย์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าส่งออกรองจากยางยานพาหนะ ปี 2549 มีมูลค่าการส่งออก 27,288 ล้านบาท แต่มีการนำเข้ามูลค่าถึง 671 ล้านบาท ถุงมือยางที่ผลิตในประเทศ

ไทย ประกอบด้วย ถุงมือตรวจโรค และถุงมือผ่าตัด สำหรับวัตถุประสงค์ของการผลิตถุงมือยาง เป็นน้ำยางชั้น มีปริมาณการใช้ยางธรรมชาติปีละ 57,120 ตัน ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 17.80 ของปริมาณการใช้ยางทั้งหมด

4. รองเท้าและอุปกรณ์กีฬา รองเท้ายางและพื้นรองเท้าที่ทำจากยางธรรมชาติรวมทั้งอุปกรณ์กีฬาบางชนิด มีส่วนผสมที่เป็นยางธรรมชาติและผลิตในประเทศไทยปีหนึ่งจำนวนไม่น้อย ในปี 2549 ใช้ยางธรรมชาติในการผลิตประมาณ 8,492 ตัน

5. สายพานลำเลียง ใช้งานในการลำเลียงของหนักชนิดต่างๆ มีขนาดตั้งแต่ 2-3 นิ้ว ไปจนถึง 1.5 เมตร ผลิตภัณฑ์ยางกลุ่มนี้มีการนำเข้ามามากกว่าการส่งออก โดยในปี 2549 มีมูลค่าการส่งออก 1,057 ล้านบาท และนำเข้า 1,620 ล้านบาท ในการผลิตสายพานใช้ยางปีละประมาณ 1,318 ตัน เป็นยางแผ่นรมควันชั้น 1, 3, 5 และยางแท่ง STR XL, 20

6. ผลิตภัณฑ์ฟองน้ำเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากน้ำยางชั้น ปี 2549 มีปริมาณการใช้ยางธรรมชาติ 364 ตัน ส่วนใหญ่ผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศ มีโรงงานผลิต 12 โรง

7. สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะทางด้านการแพทย์ จะใช้วัสดุจำพวกยางและนำเข้าจากต่างประเทศ ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเหมือนของจริง ยางพาราสามารถนำไปใช้ผลิตสื่อการเรียน การฝึกปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีเช่นกัน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากยางฟองน้ำ เช่น โมเดล ร่างกายมนุษย์ สัตว์ แขนเทียมสำหรับฝึกทางการแพทย์ เป็นต้น กรมวิชาการเกษตร ได้สนับสนุนให้มีการฝึกอบรม การผลิตผลิตภัณฑ์ยางแก่ผู้สนใจทุกปี ซึ่งคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สามารถนำไปผลิตจำหน่ายในเชิงพาณิชย์แล้ว

8. ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในงานก่อสร้างและวิศวกรรม

8.1 ยางรองคอสสะพาน (Elastomeric Bearings for Bridges) หรือแผ่นยางรองคอสสะพาน (Rubber Bridge Bearings) แบ่งตามชนิดของยางที่ใช้ผลิตเป็น 2 ประเภท คือ ยางรองคอสสะพาน ทำจากยางสังเคราะห์ Polychloroprene, (CR) หรือ Neoprene และทำจากยางธรรมชาติ (Natural Rubber, NR) ซึ่งทั้ง 2 ประเภท มีทั้งแบบแผ่นยางล้วน (Plain) และแบบที่มีวัสดุเสริมแรง (Laminated) สำหรับการเลือกใช้ยางตามประเภท ชนิด และแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อกำหนดมาตรฐานของผู้ออกแบบ และ/หรือของผู้ก่อสร้าง

8.2 แผ่นยางกันน้ำซึม (Water Stop) ทำหน้าที่เหมือนปะเก็นของงานคอนกรีต ใช้ป้องกันการขยายตัว หรือ หดตัวของคอนกรีต เพื่อไม่ให้น้ำรั่วซึมหรือผ่านได้ ในงานก่อสร้างทั่วไป เช่น คอนกรีต คานสะพาน อาคารชั้นใต้ดิน ดาดฟ้า เป็นต้น รวมทั้งงานก่อสร้างที่โครงสร้างต้องสัมผัสกับน้ำตลอดเวลา เช่น แท็งก์น้ำ บ่อบำบัดน้ำเสีย สระว่ายน้ำ คลองส่งน้ำ เขื่อนและฝาย เป็นต้น

8.3 ยางกันชนหรือกันกระแทก (Rubber or Rubber Bumper) ใช้เป็นเครื่องป้องกันการเฉี่ยวหรือการกระแทกของเรือ หรือรถเมื่อเข้าจอดเทียบท่า ใช้วัตถุดิบผลิตได้ทั้งยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์

8.4 ยางกันรอยต่อคอนกรีต (Rubber Hose for Joint of Rubber Sealant) มีลักษณะเป็นท่อขนาดเล็กรูกลางตลอดความยาว ใช้อุดรอยต่อด้านล่างของคอนกรีตของสะพาน หรือรอยต่อระหว่างคานสะพานกันตอม่อของสะพานก่อนการหยอดยางมะคอบ วัตถุดิบที่ใช้ผลิตทั้งจากยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์ แต่มักมีการกำหนดให้ใช้ยางสังเคราะห์

8.5 บล็อกยางปูพื้น (Rubber Block) ใช้ปูพื้นแทนอิฐบล็อกคอนกรีต บล็อกยางมีข้อได้เปรียบบล็อกคอนกรีตคือเบากว่า ผิวมีสปริง ชิดหยุ่น ได้เวลาลื่นล้มจึงไม่บาดเจ็บมากและไม่เป็นแผล ส่วนใหญ่ผลิตจากยางธรรมชาติผสมกับยางรีเคลมธรรมชาติหรือสังเคราะห์ ปัจจุบันยังไม่ค่อยนิยมใช้ยางบล็อกปูพื้นเพราะราคาค่อนข้างสูงกว่าบล็อกคอนกรีต

8.6 แผ่นยางปูอ่างเก็บน้ำ (Rubber Water Confine) เป็นผลิตภัณฑ์ยางที่สามารถใช้ยางธรรมชาติปูรองสระ เพื่อเก็บกักน้ำบนผิวดินที่เก็บน้ำไม่ได้ เช่น ดินปนทราย ดินลูกรัง โดยมีสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้พัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ปี 2529 และสามารถพัฒนาได้กว้างขวาง ได้แก่ ใช้เก็บกักน้ำสำหรับเกษตรกร ใช้งานในสนามกอล์ฟและรีสอร์ท ใช้ในงานชลประทาน บ่อบำบัดน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ โดยทั่วไปวัตถุดิบที่ใช้ในการปูสระกักเก็บน้ำสามารถใช้เป็นยางธรรมชาติ หรือยางสังเคราะห์ หรือ พลาสติกหรือผ้าใบเคลือบยาง

8.7 ฝายยาง (Rubber Dam) หรือเขื่อนยางส่วนใหญ่ผลิตจากยางสังเคราะห์แต่ผู้ผลิตให้ความเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะใช้วิธีการเคลือบชั้นนอกของตัวฝายยางด้วยยางสังเคราะห์ และภายในใช้ยางธรรมชาติแต่ความเป็นไปได้นี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใช้อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังไม่ค่อยเป็นที่สนใจของผู้ผลิตภายในประเทศ เพราะมีผู้ใช้จำกัดเพียงกรมชลประทานและมีราคาสูง แต่ข้อดีของฝายยางธรรมชาติ คือสามารถปรับระดับความสูงของฝายได้ตามความเหมาะสมของระดับน้ำ ซึ่งสามารถลดแรงกระแทกจากน้ำหลากและช่วยระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมล้นตลิ่ง อีกทั้งยังไม่ก่อให้เกิดน้ำล้นหน้าฝาย ป้องกันตะกอนทราย ตกตะกอนหน้าฝายได้ นอกจากนี้ในฝายที่อยู่บริเวณปากแม่น้ำจะสามารถป้องกันน้ำเค็มรุกเข้ามานในพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่อยู่อาศัยอีกทั้งฝายยางยังทนทานต่อการกัดกร่อนของน้ำเค็ม ได้ดีกว่าบานประตูระบายน้ำที่ทำด้วยเหล็ก สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ศึกษาสูตรผลิตแผ่นฝายยางโดยการใช้ยางธรรมชาติผสมยางสังเคราะห์ EPDM และทดลองติดตั้งฝายยางเมื่อปี 2537

8.8 แผ่นยางปูพื้น (Rubber Floor Mat) ส่วนใหญ่ผลิตจากยางธรรมชาติ ใช้ปูพื้นหรือทางเดินบนอาคาร โรงงาน สำนักงาน สนามบินใช้ได้ทั้งพื้นที่ราบและพื้นที่ลาดเอียง เพื่อป้องกันการลื่นและลดเสียงที่เกิดจากการเดิน หรือการกระแทก

9. การใช้ยางพาราผสมยางมะตอยทำผิวถนน ปัจจุบันการคมนาคมขนส่งมีความสำคัญและมีการขยายตัวมาก โดยเฉพาะถนนเป็นปัจจัยหลักของการคมนาคมและมักพบปัญหาถนนเกิดการชำรุดเสียหายเร็วกว่าปกติ การปรับปรุงสมบัติของยางมะตอยให้ใช้ในทางให้ดีขึ้น และถนนมีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น โดยใช้ยางพาราผสมยางมะตอยในอัตราร้อยละ 5 ทำให้งางมะตอยมีความแข็งแรงมากขึ้นมีความอ่อนตัวและยืดหยุ่นมากขึ้น ถนนที่ราดยางมะตอยผสมยางพาราจะมีความแข็งแรงและทนทานมากขึ้น และมีการเกิดร่องลื่นน้อยกว่าการใช้ยางมะตอยปกติ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงรักษาและเพิ่มปริมาณการใช้ยางภายในประเทศ

แนวโน้มในอนาคต ปัจจุบันความต้องการใช้ยางธรรมชาติ ของโลกมีประมาณ 8 ล้านตัน อัตราการขยายตัวของปริมาณการผลิตและการใช้ยางธรรมชาติเฉลี่ยร้อยละ 4.1 และ 3.7 ต่อปี คาดการณ์ว่าการผลิตยางธรรมชาติในปี 2553 จะอยู่ที่ 10.42 ล้านตัน ซึ่งยังต่ำกว่าความต้องการใช้ยางเล็กน้อย ส่วนในระยะยาวประเมินการผลิตยางของประเทศผู้ผลิตยางของโลกจนถึงปี 2563 คาดว่าจะมีปริมาณการผลิตยางธรรมชาติ 12.4 ล้านตัน โดยทุกประเทศมีแนวโน้มผลิตเพิ่มขึ้น ส่วนการใช้ยางของโลกจะอยู่ที่ 13.8 ล้านตัน หรือคาดว่าปริมาณการใช้ยางจะมากกว่าปริมาณการผลิต 1.4 ล้านตัน ในอีก 13 ปีข้างหน้า ทวีปเอเชียโดยเฉพาะอินเดียและจีนจะมีความต้องการใช้ยางมากที่สุด ขณะที่อินโดนีเซียมีศักยภาพสูงในการเพิ่มปริมาณการผลิตยางทั้งโดยวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการขยายพื้นที่กว่าประเทศผู้ผลิตอื่นๆ และคาดว่าน่าจะมีโอกาสเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกยางธรรมชาติอันดับหนึ่งแห่งหน้าไทย กล่าวคือ ปัจจุบันสวนยางในอินโดนีเซียเป็นสวนขนาดเล็กมีสภาพเป็นป่า ซึ่งหากภาครัฐให้การสนับสนุนจะสามารถเพิ่มผลผลิตได้มาก และขึ้นเป็นอันดับ 1 ในการผลิตยางธรรมชาติ ขณะที่ไทยในฐานะผู้ผลิตยางอันดับ 1 ในปัจจุบันมีการพัฒนาผลผลิตต่อไร่อย่างเต็มที่แล้ว ส่วนจีนเป็นประเทศผู้ใช้ยางธรรมชาติที่มีอัตราการขยายตัวของการใช้สูงที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 8.9 ต่อปี และโอกาสที่จีนจะเพิ่มการใช้ยางธรรมชาติยังคงมีโอกาสมาก อินเดียและไทยเป็นประเทศที่มีโอกาสที่จะเพิ่มปริมาณการใช้ยางธรรมชาติได้อีกมาก นอกจากอินโดนีเซียแล้วประเทศผู้ผลิตที่น่าจับตามองคือ เวียดนาม แม้ว่าผลผลิตยางของเวียดนามยังมีปริมาณน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศผู้ผลิตยางรายใหญ่อย่างไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย แต่ผลผลิตยางของเวียดนามมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากที่สุดในบรรดาประเทศผู้ผลิตยางทั้งหมด โดยเพิ่มขึ้นทั้งในลักษณะของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่และเนื้อที่ปลูกยาง แนวโน้มที่น่าสนใจในการขยายปริมาณ การผลิตยางในอนาคต คือ การที่ประเทศ ผู้ผลิตยางหัน ไปลงทุนปลูกยางในประเทศอื่น โดยกลุ่มการศึกษาขางระหว่างประเทศ

(International Rubber Study Group : IRSG) พบว่า ทั้งจีน เวียดนาม ไทยและมาเลเซีย ล้วนสนใจปลูกยางในประเทศอื่น เพราะที่ดินในประเทศไม่เพียงพอ ซึ่งข้อมูลจากกลุ่มการศึกษาของระหว่างประเทศ บ่งชี้ว่าการลงทุนใหม่ๆ ในด้านการเพาะปลูกยางจะช่วยเพิ่มผลผลิตได้อีก 1 ล้านตันในอีก 10 ปีข้างหน้า ซึ่งราคาจะขยับขึ้นลงอยู่กับปัจจัยสำคัญคือปริมาณการผลิตและความต้องการใช้ยาง ซึ่งปัจจุบันปริมาณ ความต้องการใช้ยางสูงกว่าปริมาณการผลิต แต่ปริมาณการผลิตยางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการขยายพื้นที่ปลูกของแต่ละประเทศ ทำให้ภาวะการแข่งขันส่งออกยางพาราในตลาดโลกมีค่อนข้างสูง แม้ว่าไทยจะเป็นประเทศผู้ส่งออกยางพารารายใหญ่ที่สุดของโลก แต่ความได้เปรียบในการแข่งขันส่งออกยางพาราของไทยกลับลดลง ขณะเดียวกันไทยก็ไม่ได้เป็นประเทศที่สามารถกำหนดราคาในตลาดโลกได้ โดยราคามีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามราคาในตลาดโลก สิ่งที่รัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการยางของไทยต้องเร่งปรับตัวรับมือกับการแข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะ ในด้านของราคา ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลไทยมีนโยบายเพิ่มการใช้ยางในประเทศทั้งเพื่อรักษาเสถียรภาพราคาภายในประเทศ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง ในการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี และสิทธิพิเศษอื่นๆ รวมทั้งมาตรการต่างๆ เพื่อจูงใจให้ภาคอุตสาหกรรมมีการใช้ยางพาราเพิ่มขึ้น เพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมยางของไทยเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในการแข่งขันในตลาดโลก จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนการให้มีการใช้ยางและผลิตภัณฑ์ยางภายในประเทศ พร้อมทั้งเร่งรัดการผลิตทั้งที่ใช้เองและเพื่อการส่งออกให้มากขึ้น รวมถึงการวิจัยและพัฒนายางซึ่งเป็นหัวใจสำคัญเพื่อเป็นการต่อยอดและขยายผลการใช้ยางในเชิงพาณิชย์ได้ โดยเฉพาะเรื่องของแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ 2551-2553 ที่ได้กำหนดกรอบทิศทางการวิจัยของประเทศในภาพรวมทั้งหน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานวิจัยยางพาราใน 2 แผนงานด้วยกันคือ แผนงานการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและนำไปสู่การแข่งขัน และการพึ่งตนเอง และแผนงาน การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวัตถุดิบในประเทศ และการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตและการตลาด ซึ่งจะส่งผล ให้การพัฒนาอุตสาหกรรมยางเกิดขึ้นได้จริง และต่อเนื่อง ทั้งนี้การเพิ่มปริมาณการใช้ยางเพื่อเป็นวัตถุดิบโรงงานผลิตภัณฑ์ยางนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมยางแล้ว การหันมาส่งออกผลิตภัณฑ์ยางแทนการส่งออกยางแปรรูปขั้นต้นนั้นยังเป็นการสร้างรายได้ส่งออกให้กับประเทศด้วย รวมทั้งยังสามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความผันผวนของราคาภายในตลาดโลกในอนาคตด้วย (สยามธุรกิจ, 2550)

นโยบายและการส่งเสริมปลูกยางพาราของรัฐบาล

โครงการขยายพื้นที่ปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ถูกริเริ่มขึ้นในปี 2546 โดยนายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ขณะนั้น) ที่ต้องการเพิ่มศักยภาพพื้นที่ปลูกยางพาราทั่วทุกภาคของประเทศเพื่อต้องการยกระดับรายได้ให้เกษตรกรต่อมาวันที่ 26 พ.ค. 2546 นายเนวินได้เสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 16 ก.พ. 2542 ที่ระบุถึงจำกัดการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราของประเทศไม่เกิน 12 ล้านไร่ หากจะปลูกใหม่ให้ปลูกทดแทนเฉพาะในพื้นที่เดิมและไม่ควรปลูกใหม่ในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเปลี่ยนใหม่ให้สามารถขยายพื้นที่ปลูกยางพาราได้ทุกภาคของประเทศในพื้นที่ที่กรมวิชาการเกษตรกำหนดว่า เป็นพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกยางพาราและแล้วมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 26 พ.ค.2546 ก็เห็นชอบและอนุมัติให้กรมวิชาการเกษตรดำเนินโครงการปลูกยางพารา เพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้แก่เกษตรกรในแหล่งปลูกยางพาราใหม่ ระยะที่ 1 (2547-2549) กำหนดพื้นที่ดำเนินการเบื้องต้น 1 ล้านไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 แสนไร่ และภาคเหนือ 3 แสนไร่ ใช้งบประมาณดำเนินการจาก กองทุนโครงการช่วยเหลือเกษตรกร (ชชก.) ปลอดดอกเบี้ยทั้งสิ้น 1,440 ล้านบาท

ภายหลังโครงการดังกล่าวปรากฏออกสู่สาธารณะพบว่า มีเกษตรกรจำนวนมากได้เข้าร่วมโครงการเพราะช่วงนั้นยางพาราราคาสูงเกิน 30 บาทต่อกิโลกรัม แต่อย่างไรก็ตามกรณีนี้กรมวิชาการเกษตรได้มอบหมายให้สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สทย.) ทำหน้าที่ในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 142,300 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด และภาคเหนือ 17 จังหวัด ขณะที่กระบวนการจัดหาหลักทรัพย์ข้างนั้น หลังจากทีคณะรัฐมนตรีมีมติ 26 พ.ค.2546 ได้ไม่ถึงเดือน กรมวิชาการเกษตรได้ออกประกาศการประกวดราคาให้บริษัทเอกชนยื่นประมูล ซึ่งปรากฏว่าบริษัทเจริญโภคภัณฑ์เมล็ดพันธุ์ จำกัด ในเครือเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) ชนะการประมูล ซึ่งต่อมากรมวิชาการเกษตรได้ทำสัญญากับซีพีให้ดำเนินการผลิตต้นกล้าพันธุ์ยางพาราซึ่งต้องใช้ทั้งสิ้น 90 ล้านต้น ในวงเงิน 1,397 ล้านบาท เพื่อส่งมอบให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกภายในระยะเวลา 3 ปี (2547-2549) โดยตามสัญญาว่าจ้างระบุว่าในปีแรกซีพีต้องส่งมอบกล้าพันธุ์ยางให้ได้ 20% (18 ล้านต้น) ปี 2548 จำนวน 30% (27 ล้านต้น) และปี 2549 ซีพีต้องส่งมอบให้ได้ 50% (45 ล้านต้น)

อย่างไรก็ตามการดำเนินการของซีพีในการส่งมอบพันธุ์กล้ายางให้เกษตรกรตามสัญญานั้นพบว่าเต็มไปด้วยปัญหา ไม่สามารถดำเนินการตามสัญญาที่ระบุไว้ได้ อย่างในปี 2547 ซีพีส่งมอบกล้า

บางให้เกษตรกรซ้กว่ากำหนด ทำให้กล้วยที่เกษตรกรนำไปปลูกขายเป็นจำนวนมากเพราะเป็นช่วงฤดูแล้ง หรือกรณีล่าสุด สัญญาที่ระบุว่าซีพีต้องมอบกล้วยให้เกษตรกรที่เหลือจำนวน 45 ล้านต้นให้หมดภายในวันที่ 31 ส.ค.2549 แต่ปรากฏว่าซีพีไม่สามารถส่งกล้วยได้ครบตามจำนวนที่กำหนด เพราะสามารถจัดหาได้เพียง 28 ล้านต้นเท่านั้น ยังเหลือกล้วยค้างส่งอยู่อีก 17 ล้านต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ช่วงเริ่มโครงการใหม่ได้รับการทักท้วงจากหลายฝ่าย ที่วิตกว่ากล้วยกว่า 90 ล้านต้นนั้น นับว่าเป็นปริมาณมหาศาล ไม่สามารถจัดหาด้วยลำพังแค่บริษัทใดบริษัทหนึ่งเพียงแห่งเดียวได้ ขณะที่ซีพีเองนั้นก็ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการจัดการกล้วยพารามาก่อน แต่น่าเสียดายว่าข้อท้วงติงเหล่านั้นไม่มีผู้รับผิดชอบคนใดรับไปพิจารณา และในที่สุดปัญหาก็เกิดขึ้นตามข้อท้วงติงเหล่านั้นจริงๆ อีกทั้งเป็นที่น่าสังเกตว่าซีพีซึ่งเป็นบริษัทที่ไม่มีความรู้ความสามารถด้านการเพาะกล้วยพาราสามารถว่าโครงการขนาดมหึมากว่า 1,400 ล้านบาทนี้มาดำเนินการได้อย่างไร อยากรู้ก็ตามปัญหาจากการไม่สามารถจัดส่งกล้วยได้ตามกำหนดโดยเฉพาะในปี 2549 นั้นสร้างความเดือดร้อนแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเป็นอย่างมาก เกษตรกรหลายรายได้ลงทุนไปปรับพื้นที่ รวมทั้งการจ้างชุดหลุมรอลงกล้วยไปแล้ว (อานูภาพ นุ่นสง, 2549) กล้วยที่นำไปแจกจ่ายแก่เกษตรกรไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน ส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนต้องหันไปซื้อกล้วยจากพ่อค้าทั้งรายใหญ่-รายย่อย ทั้งในและต่างประเทศเพื่อนำมาปลูกเอง ขณะเดียวกัน ราคาขายพารายังคงอยู่ในระดับที่สูง (ราคาขายแผ่นดิบ ราคา 96.52 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อวันที่ 26 พ.ค. 2551) จึงเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกพารากันมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพาราเป็นพืชใหม่สำหรับเกษตรกรชาวอีสาน จึงพบว่า ขณะนี้เกษตรกรในหลายพื้นที่ในภาคอีสานกำลังประสบกับปัญหา ‘ขางพาราตาซอย’ หรือ ขางพาราที่ได้จากการนำกิ่งพันธุ์อายุมากมาทาบกิ่ง มีข้อเสียคือ ให้ผลผลิตไม่ดี หรือให้น้ำขุ่นน้อย ในขณะที่เกษตรกรในภาคอีสาน ลงทุนซื้อต้นกล้วยมาปลูกเองโดยไม่มีประสบการณ์เพียงพอที่จะสังเกต และระบุได้ว่าต้นไหนเป็นกล้วยพันธุ์ดี และเหมาะสมที่จะนำมาปลูก (สิริลักษณ์ ศรีประสิทธิ์, 2551)

สำหรับการส่งเสริมการปลูกขางในพื้นที่ภาคเหนือ 300,000 ไร่ ส่วนหนึ่งรัฐบาลมีนโยบายนำมาใช้เพื่อแก้ไขผลผลิตกระเทียมและลำไยล้นตลาด ที่เป็นปัญหาให้ทุกรัฐบาลต้องแก้ไขทุกปี ขณะที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไยมากที่สุดในประเทศไทย แต่กลับพบว่าพื้นที่ปลูกขางพาราตามการส่งเสริมของรัฐบาลเพียง 20,000 ไร่ พื้นที่ปลูกมากที่สุดกลับเป็นจังหวัดเชียงราย 90,000 ไร่ การส่งเสริมการลดพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไยด้วยขางพารายังไม่หยุดอยู่

เท่านั้น ยังมีดำเนินการในระยะที่ 2 (2550-2552) ส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ที่กระเทียมใน 7 จังหวัดภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา ลำปาง ดาก และแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ปลูกกระเทียมต่ำกว่า 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ มีเป้าหมายปลูกยางพาราทดแทนจำนวน 13,000 ไร่ ด้วยงบประมาณทั้งสิ้น 16,950,000 บาท (นสพ.อปท.นิวส์, 2552)

ในช่วงเวลาการส่งเสริมการปลูกยางพาราช่วงที่ 2 นี้เอง จากข้อมูลกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า ปี 2551 ผลผลิตทั้งประเทศเพิ่มจากปี 2549 ร้อยละ 10 จำนวน 82,384 ตัน ขณะที่ผลผลิตจังหวัดเชียงใหม่สูงกว่าปี 2549 ประมาณร้อยละ 9 คือจำนวน 32,804 ตัน ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นอันหมายถึงนัยของพื้นที่การปลูกเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้กระเทียมสดราคาเหลือเพียงกิโลกรัมละ 4.50 - 5 บาท และกระเทียมแห้งกิโลกรัมละ 15 บาท ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่ ประท้วงที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 7-8 เมษายน 2551 โดยตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมจังหวัดเชียงใหม่ ได้หนังสือร้องเรียนให้จังหวัดเชียงใหม่ให้ช่วยเหลือคือ

1. ให้รัฐบาลรับจํานํากระเทียมแห้งที่ 25บาทต่อกิโลกรัม
2. ขอให้รัฐบาลจํากัดการนำเข้ากระเทียมจากต่างประเทศ
3. ชะลอการชำระหนี้เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม
4. ขอให้ชะลอการนำเข้ากระเทียมจากประเทศจีนระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2551
5. ขอให้รัฐบาลทบทวนทำข้อตกลง FTA กับจีน

ทั้งนี้รัฐบาลมาตรการแก้ไขปัญหากระเทียมทั้งระบบและคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ได้มีมติเห็นชอบตามมาตรการแทรกแซงตลาดกระเทียมทั้งระบบ และให้มีการปรับโครงสร้างการผลิตโดยให้จ่ายเงินชดเชยในการลดพื้นที่ปลูกกระเทียม (ประชาไท, 2551)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภาวดี โพธิยะราช (2546) ศึกษาการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของนโยบายภาครัฐ : กรณีศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินในการลงทุนปลูกยางพาราเพื่อ ขยกระดับรายได้และความมั่นคงให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรจังหวัดพะเยา และอุทัยธานี เป็นเกษตรกรกลุ่มแรกที่ได้เริ่มทดลองปลูกยางพารา โดยปลูกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 และมีรายได้จากการขายยางแผ่นสูงกว่าการเพาะปลูกพืชชนิดอื่น ทำให้อาชีพการทำสวนยางเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ที่สม่ำเสมอให้กับครอบครัว ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ลดปัญหาการโยกย้ายแรงงานเข้ามาทำงานในเขตเมือง ลดปัญหาการไร้ที่ดินลอบ และยังช่วยให้พื้นที่ภาคเหนือมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามเกษตรกรชาวสวนยางได้พบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในการทำสวนยางขาดแคลนเงินทุน ในการซื้อปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด - ด้านราคาซื้อ - ขายยาง และปัญหาเรื่องการป้องกันไฟป่า เป็นต้น ในการทำสวนยางพารา 15 ไร่ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนซื้ออุปกรณ์ทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ยประมาณ 46,116 บาทต่อฟาร์ม และผลการศึกษาดันทุนและผลตอบแทนในการทำสวนยางพารา พบว่า ยางพาราช่วงอายุ 8-10 ปี 11-14 ปี 15 - 20 ปี และ 21 ปีขึ้นไปให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เท่ากับ 276.82 , 321.74, 208.97 และ 155.60 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ราคาขายแผ่นที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย เท่ากับ 39.98 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อหักต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ต่างๆ ทำให้เกษตรกรมีกำไรสุทธิทั้งหมด เท่ากับ 7,933.26 10,386.17 6,178.62 และ 4,127.89 บาทต่อไร่ ตามลำดับ การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของการปลูกยางพาราในพื้นที่ภาคเหนือบนพื้นที่ 15 ไร่ ระยะเวลาเพาะปลูก 25 ปี พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 560,230.83 บาท อัตราส่วนระหว่างมูลค่า ปัจจุบันของผลได้กับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน (BCR) เท่ากับ 2.09 ที่อัตราคิดลดร้อยละ 7 และอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 16.76 ดังนั้น การประเมินค่าทางการเงินของการทำสวนยางพาราในพื้นที่ภาคเหนือ ปีเพาะปลูก 2545/2546 ให้ผลว่าเป็นโครงการที่คุ้มค่าในการลงทุน และการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ โดยกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 โดยกำหนดให้รายได้คงที่ และรายได้ลดลงร้อยละ 10 โดยกำหนดให้ค่าใช้จ่ายคงที่ และค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10 ผลการศึกษาพบว่าโครงการยังคงมีความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการลงทุนในทุกกรณี สำหรับการวิเคราะห์หาอายุยางพาราที่เหมาะสมในการปลูกทดแทน พบว่า ช่วงอายุยางพารา

ที่เหมาะสมในการปลูกทดแทนมากที่สุดคือช่วงอายุ 21 ปี และราคาขั้นต่ำที่จะทำให้การลงทุนทำสวนยางพาราของเกษตรกรยังคงมีความคุ้มค่าในการลงทุน เท่ากับ 15.90 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่ารัฐควรสนับสนุนการลงทุนในการปลูกยางพาราในภาคเหนือ เพื่อยกระดับ รายได้และความมั่นคงของเกษตรกร โดยการให้ความรู้ด้านการผลิต สินเชื่อ และด้านการตลาดผลผลิต

ณัฐวุฒิ ชีวะภัทร์ (2538) ศึกษา การวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมยางพารา และการโยกย้ายแรงงานในสวนยางพารา : กรณีศึกษาจังหวัดตรัง จุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยการผลิตต่างๆ มีความสำคัญต่อการผลิตของอุตสาหกรรมยางพารา และการวิเคราะห์เกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงานรับจ้างกรีดยางในสวนยาง โดยพิจารณาจากความยืดหยุ่นของปัจจัยต่อราคาของตัวปัจจัยเอง (Own-Price Electricity) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาทั้งภาคอุตสาหกรรมยางพารา และภาคเกษตรสวนยางให้สมดุลกัน โดยมีปัจจัยแรงงานเป็นหลัก ต้องมีการพัฒนาทักษะของแรงงานในภาคเกษตร เพื่อให้มีการผลิตที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น และการพัฒนาฝีมือแรงงานในภาคอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมยางพาราให้มีการใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น

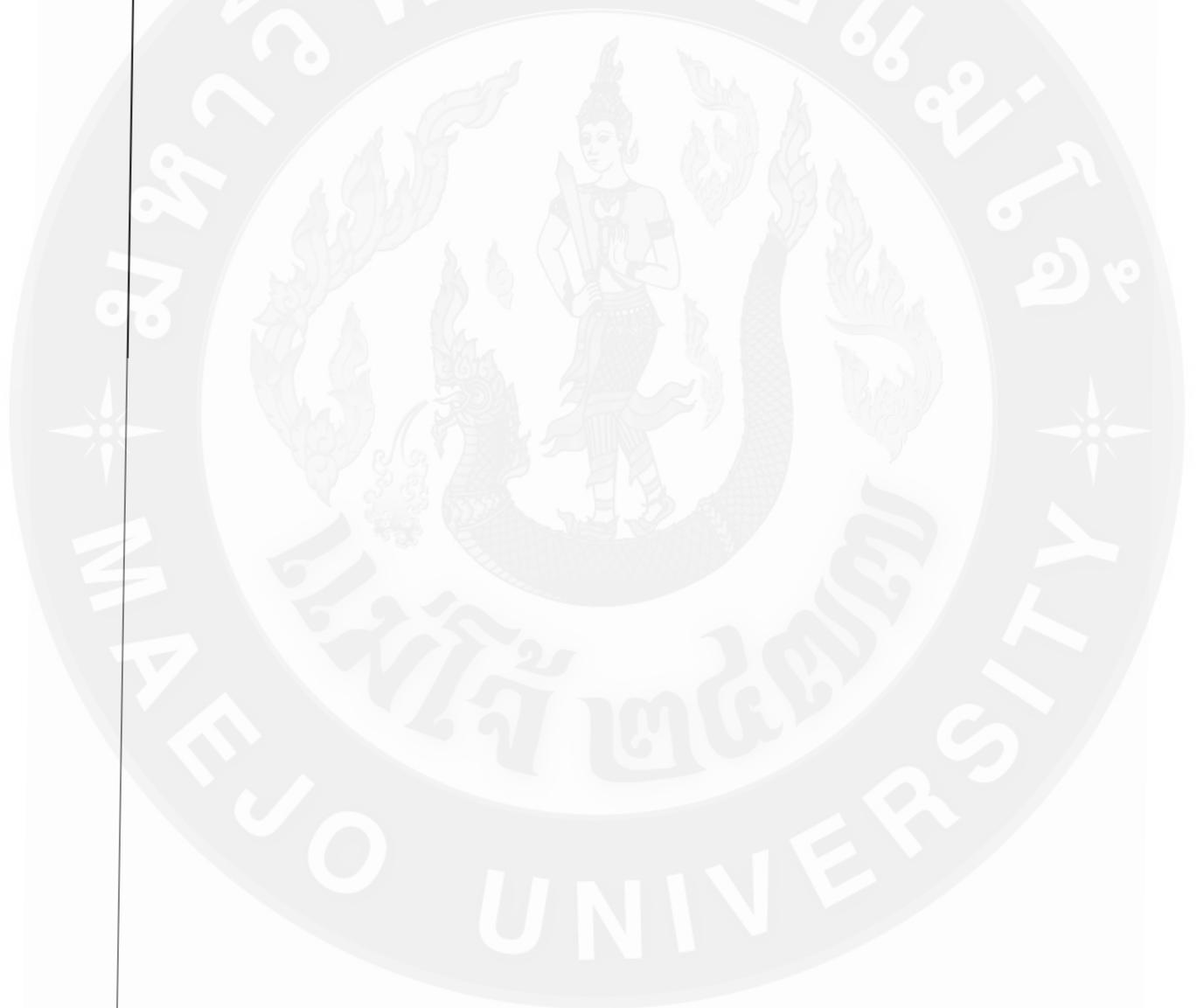
นงนุช ดันดิสันตวิงศ์ (2544) ศึกษาผลกระทบของการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าต่อตลาดเงินสด: กรณีศึกษายางพารา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของราคาซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายล่วงหน้าต่อตลาดเงินสดทั้งในด้านระดับและความแปรปรวนของราคายางพาราและปริมาณยางพารา โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเก็บรวบรวมจาก สถาบันวิจัยยางในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงแบบจำลองจากงานวิจัยอื่นๆ เพื่อศึกษาถึงการกำหนดราคาและปริมาณยางพาราในตลาดเงินสด ทั้งก่อนและหลัง มีการซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายล่วงหน้า ในแบบจำลองจะประกอบไปด้วยสมการราคายางพาราซึ่งขึ้นอยู่กับราคาและปริมาณ ยางพาราในตลาดเงินสดในเดือนที่แล้ว การขยายตัวของประชากรในประเทศผู้ส่งออกและผู้บริโภคยางพาราและรายได้เฉลี่ยของประชาชนในประเทศผู้บริโภคยางพารารายใหญ่ และสมการปริมาณยางพาราซึ่งขึ้นกับการขยายตัวของประชากรในประเทศผู้ส่งออกและผู้บริโภคยางพาราและราคาตลาดการันตี ทั้งนี้ราคาตลาดการันตีในช่วงก่อนมีการซื้อขายยางพาราล่วงหน้าจะถูกกำหนดให้มีการปรับตัวได้ และตัวแปรนี้จะแทนด้วยราคาซื้อขาย ยางพาราล่วงหน้าในช่วงหลังมีการซื้อขายยางพาราล่วงหน้าแล้ว โดยพบว่าราคาตลาดการันตี มีความสัมพันธ์ต่อปริมาณยางพาราอย่างมีนัยสำคัญ แต่ราคาซื้อขายล่วงหน้ามีความสัมพันธ์ต่อปริมาณยางพาราอย่างไม่มีนัยสำคัญ และปริมาณการผลิต ในเดือนที่แล้ว ก็มีความสัมพันธ์ต่อทั้งราคายางพาราและราคาซื้อขายยางพาราล่วงหน้าอย่างไม่มีนัยสำคัญอีกด้วย ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลราคายางพาราและปริมาณยางพาราใน 2 ช่วงเวลา พบว่าหลังมีการซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายล่วงหน้า ความผันผวนของ ราคายางพาราในตลาดเงินสดและราคาตลาดการันตีเพิ่มขึ้น

ในขณะที่ความผันผวนของปริมาณ ยางพาราในตลาดเงินสดลดลง นอกจากนี้ งานวิจัยยังครอบคลุมไปถึงการทดสอบความสัมพันธ์ของปริมาณสัญญาซื้อขายยางพาราล่วงหน้าและความแตกต่างระหว่างราคาคาดการณ์กับราคาซื้อขายยางพาราล่วงหน้า ซึ่งพบว่าทั้ง 2 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ในขณะที่แบบจำลองที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างราคาซื้อขายยางพาราล่วงหน้าราคายางพารา ในตลาดเงินสดและปริมาณยางพาราในตลาดเงินสด พบว่า ผลการศึกษาที่ได้รับยังคงเหมือน กับผลการศึกษาของแบบจำลองที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมทั้งยังแสดงให้เห็นว่านโยบายหรือปรากฏการณ์ใดๆ ก็ตามที่ส่งผลให้ราคายางพาราในตลาดเงินสดหรือตลาดซื้อขายล่วงหน้าเปลี่ยนแปลงจะทำให้ทั้งปริมาณและราคายางพาราเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มมูลค่ายางพาราของประเทศไทยอันจะทำให้รายได้ของผู้ผลิตและเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น

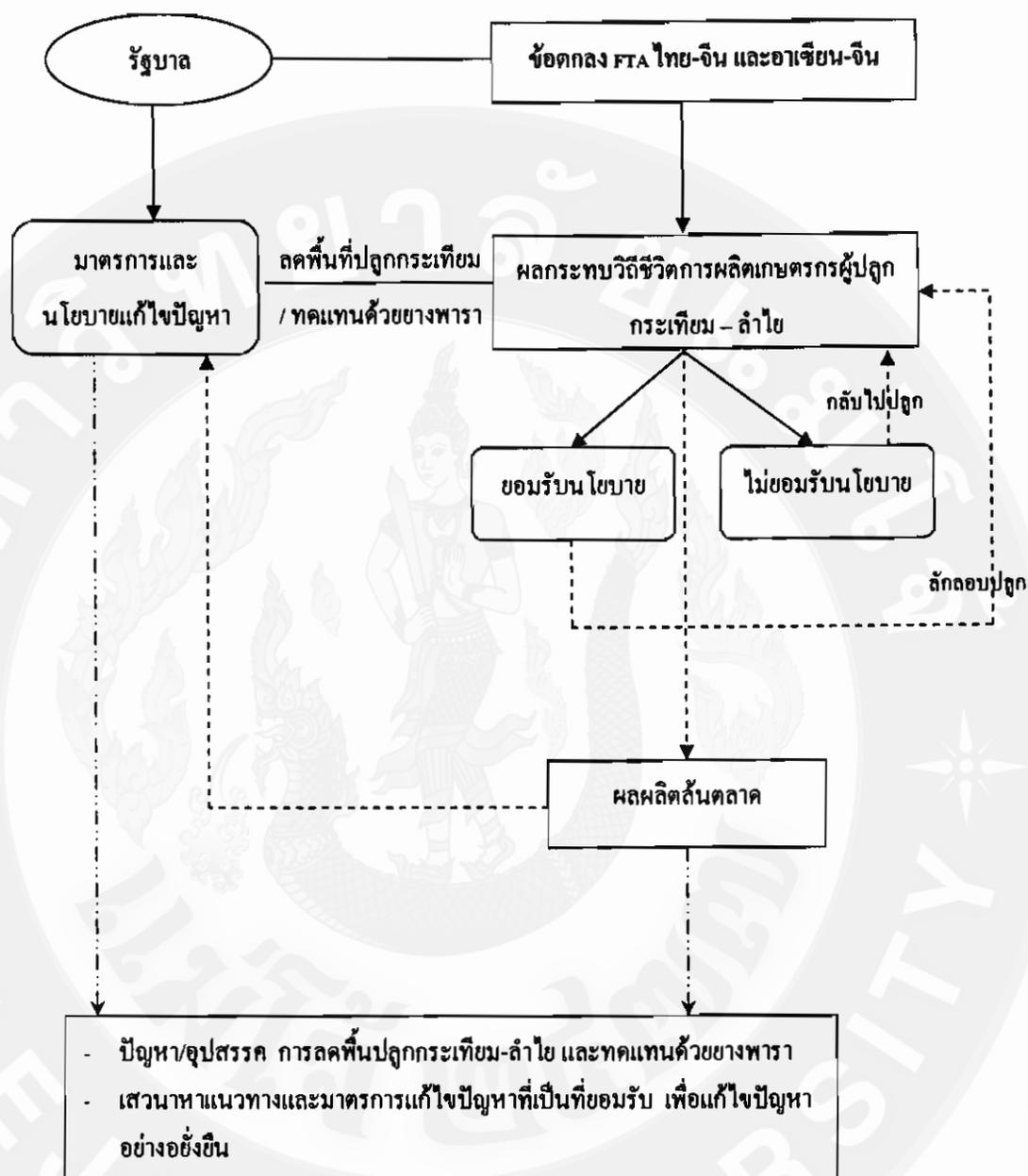
สุรจิต ภูภักดิ์ และสุวัฒน์ ชีระพงษ์ธนากร (2550) การวิเคราะห์ระบบการทำฟาร์มแบบวนเกษตรที่มียางพาราเป็นพืชหลัก: กรณีศึกษาแปลงยางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี จากการวิเคราะห์ฟาร์มเกษตรกรตัวอย่างในอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเกษตรกรเริ่มกรีดยางในปีที่ 9 แทนที่จะเป็นปีที่ 7 เนื่องจากยางมีการเจริญเติบโตช้า ในปีที่ 17 มีขนาดเส้นรอบวงของลำต้นเฉลี่ย 70 เซนติเมตร ผลตอบแทนในรูปรายได้สุทธิในปีที่ 11 จากนั้นรายได้เพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดเนื่องจากราคายางพาราที่เพิ่มขึ้นกว่า 1.5 เท่าในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา เกษตรกรมีรายได้สุทธิในปี 2548 ประมาณ 132,000 บาทจากพื้นที่ปลูกยาง 13 ไร่ เมื่อวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนการลงทุน (IRR: Internal rate of return) ของยางพาราคำนวณจากข้อมูลแรงงานในครอบครัวในรูปเงินสด พบว่าให้ผลตอบแทนร้อยละ 13.5 และเมื่อคำนวณกรณีเกษตรกรใช้แรงงานในครอบครัวจะให้ผลตอบแทนร้อยละ 26.8 อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ฟาร์มทั้งระบบที่มีรูปแบบการผลิตแบบฟาร์มผสมผสานพบว่า ในช่วงปีที่ 1-9 ซึ่งยางพารายังไม่ให้ผลผลิต เกษตรกรมีรายได้สุทธิประมาณปีละ 14,000-39,000 บาท (เฉลี่ย 1,555-4,333 บาทต่อไร่) แทนที่จะคิดลบจากการลงทุนปลูกยาง ประมาณปีละ 25,000 – 6,800 บาท ดังนั้นการปลูกยางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรกระทำในลักษณะผสมผสานกับกิจกรรมอื่นที่สามารถเกื้อกูลกัน เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ ช่วงที่ยางพารายังไม่ให้ผลผลิต

อรุณรัตน์ เสวตธรรม (2550) การวิเคราะห์เศรษฐกิจ การตลาด และผลตอบแทนการลงทุนยางพารา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า คุณภาพของยางพาราส่วนใหญ่จะอยู่ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 79 ซึ่งเกษตรกรชาวสวนยางจะขายยางในรูปของน้ำยางสด ยางแผ่นดิบและขี้ยาง ให้กับพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นเนื่องจากมีผู้ซื้อจำนวนน้อยราย ขณะที่เกษตรกรหรือผู้ขายซึ่งมีจำนวนมากมาย และ

ส่วนมากเป็นเจ้าของสวนยางขนาดเล็ก การกำหนดราคาขายเป็นไปได้ตามกลไกตลาดโดยราคาจะต่ำกว่าราคากลาง 0.65-2.5 บาทต่อกิโลกรัม ตามคุณภาพ โดยเกษตรกรมีแหล่งรับซื้อสหกรณ์ ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนยางพารา 20 ปี ได้รับผลตอบแทนรายได้จากยางพาราเป็นจำนวนเงิน 213,115 บาท และมีต้นทุนเท่ากับ 177,180 บาท คิดเป็นกำไร 35,935 มีผลตอบแทนจากการลงทุนมีมูลค่าเท่ากับ 404,631.23 บาท การคำนวณมูลค่าปัจจุบันได้เท่ากับ 46,168.59 บาท และอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับร้อยละ 6 ต่อปี

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ในการศึกษานโยบายการส่งเสริมปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย ในจังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ศึกษาเกษตรกร 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ยอมรับการส่งเสริมและกลุ่มที่ไม่ยอมรับการส่งเสริม ทำการศึกษาเปรียบเทียบเศรษฐกิจและสังคมของคนที่ทั้งสองกลุ่ม จัดเวทีรับฟังและระดมความคิดเห็นของคนทั้งสองกลุ่ม และหาแนวทางแก้ไขไปไขปัญหาลดพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไยในกลุ่มที่ไม่ยอมรับการส่งเสริม เพื่อให้ได้แนวทางการลดพื้นที่ปลูกเพื่อลดปัญหาสินค้าล้นตลาด ด้วยวิธีการที่เกษตรกรยอมรับ

วิธีดำเนินการวิจัยและสถานที่เก็บข้อมูล

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาเป็นการสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling) โดยใช้เหตุผลและพิจารณาในการเลือก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ (ภาพที่ 3.1) เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1. จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 25 อำเภอ และมี 17 อำเภอ ที่มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราทดแทนกระเทียมและลำไย และอยู่ในความดูแลของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่
2. เงื่อนไขการเลือกอำเภอที่เป็นตัวแทน
 - a. เกษตรกรเข้าร่วมโครงการปลูกยางพารากับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก
 - b. เป็นอำเภอที่มีเกษตรกรปลูกกระเทียมและลำไยเป็นอันดับต้นๆ ของจังหวัดเชียงใหม่
3. อำเภอตัวแทนที่ตรงตามเงื่อนไขมี 4 อำเภอ คือ อำเภอพร้าว อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอฮอด
4. แบ่งกลุ่มตัวอย่างใน 4 อำเภอ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปลูกยางพารากับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่ และเกษตรกรกลุ่มที่ไม่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา คือ ผู้ที่ยังคงปลูกกระเทียมและลำไย

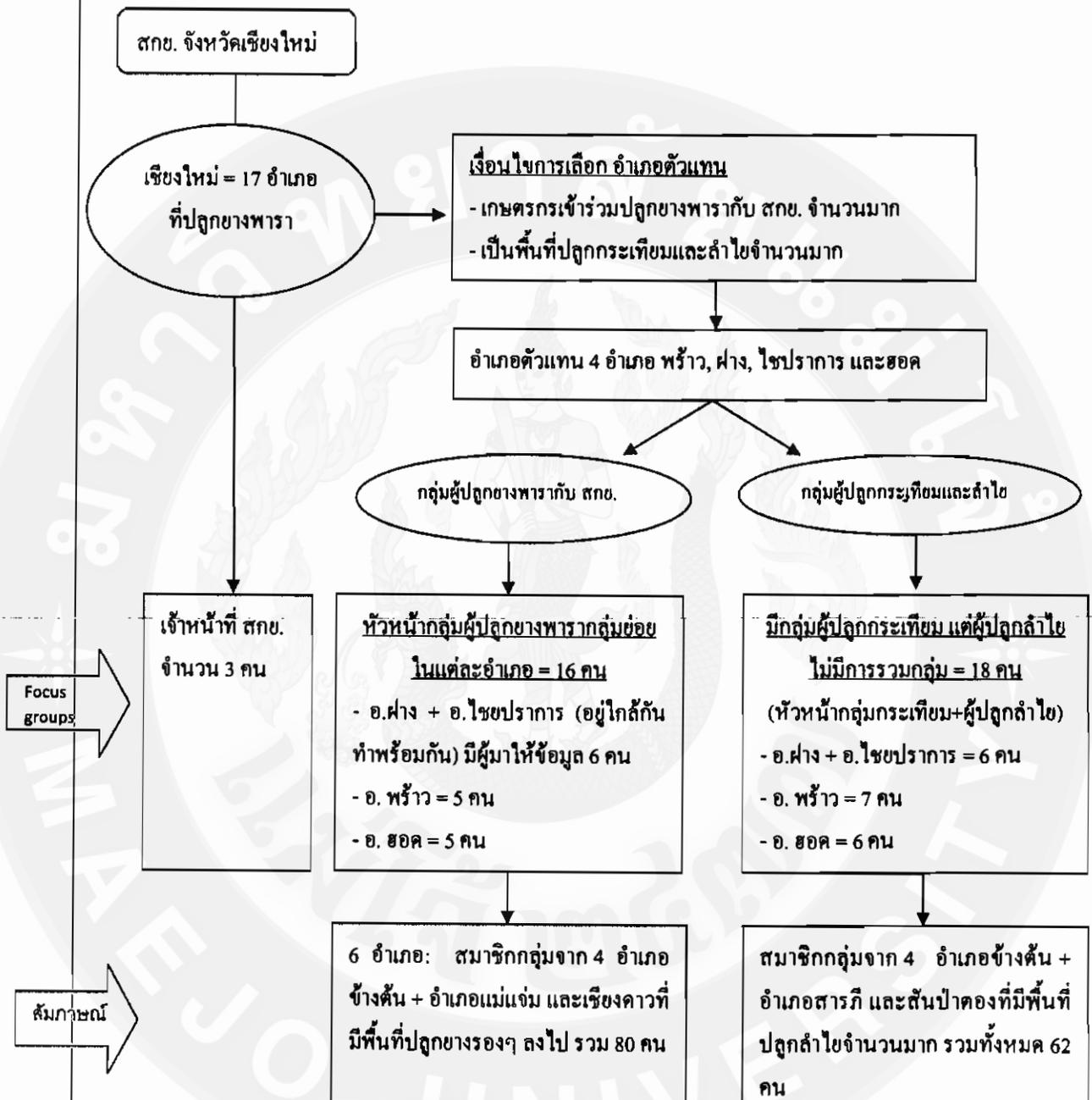
5. นอกจากจะพิจารณาอำเภอตัวแทนที่ตรงตามเงื่อนไขแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ยังมีการสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมายด้วยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมอีกในกรณีดังนี้
 - a. กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา พิจารณาเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก 2 อำเภอที่มีพื้นที่ปลูกยางรองๆ ลงไป คือ อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอเชิงดาว เพื่อให้ได้ข้อมูลของเกษตรกรในกลุ่มนี้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
 - b. กลุ่มผู้ปลูกกระเทียมและลำไย (ไม่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา) พิจารณาเก็บข้อมูลเพิ่มเติมกลุ่มผู้ปลูกลำไยในอำเภอสารภี และสันป่าตอง ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกลำไยเป็นจำนวนมาก

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องและกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions)
 - a. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 คน
 - b. กลุ่มเกษตรกรใน 4 อำเภอ (อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอฮอด)
 - i. กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา จำนวน 16 คน ใน 4 อำเภอ
 - ii. กลุ่มผู้ปลูกกระเทียมและลำไย (ไม่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา) จำนวน 18 คน ใน 4 อำเภอ
2. เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
 - a. กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา 80 คน (6 อำเภอ: 4 อำเภอที่ตรงตามเงื่อนไขการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และ 2 อำเภอที่มีพื้นที่ปลูกยางพารารองลงมา: อำเภอแม่แจ่ม และเชิงดาว)
 - b. กลุ่มผู้ปลูกกระเทียมและลำไย (ไม่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา) จำนวน 62 คน (6 อำเภอ: 4 อำเภอที่ตรงตามเงื่อนไขการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และ 2 อำเภอที่มีพื้นที่ปลูกลำไยเป็นจำนวนมาก: อำเภอสารภี และสันป่าตอง)

ภาพที่ 3.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน
2. วิเคราะห์ SWAT Analyses
3. ประมวลผลการศึกษาและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาการวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทนกระเทียมและลำไย
กรณีศึกษา: จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งการวิเคราะห์ผลการศึกษาดังนี้

1. นโยบายและมาตรการภาครัฐในการส่งเสริมปลูกยางพารา ทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียม
และลำไย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราของเกษตรกร
3. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ยอมรับและไม่ยอมรับการส่งเสริมปลูกยางพารา
ทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย
4. ความต้องการของเกษตรกรกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกยางพารา
5. การวิเคราะห์ SWAT Analyses
6. แนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหา

นโยบายและมาตรการภาครัฐในการส่งเสริมปลูกยางพาราทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ผลการศึกษาในประเด็นนี้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม
ในนโยบายดังกล่าว คือ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สทย.) จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็น
ผู้รับผิดชอบโดยตรงกลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราในครั้งนี้

1. สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สทย.) จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 คน

ในการทำงานตามนโยบายและมาตรการของการส่งเสริมการปลูกยางพาราของภาครัฐ
ในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์นายสุพจน์ ศิริอารยา ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสงเคราะห์
การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่ นายธรรมบุญ อุ้นธวัชรัตดา หัวหน้าส่วนวิชาการและปฏิบัติการ
และนายครุฑ วิชาคุณ เจ้าหน้าที่วิชาการและปฏิบัติการ ซึ่งสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
จังหวัดเชียงใหม่ดูแลพื้นที่ปลูกยางพาราใน 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน
การส่งเสริมการปลูกยางในปี 2546 เป็นไปตามนโยบายโครงการยกระดับรายได้ของเกษตรกร
รายใหม่ โดยสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งให้การสนับสนุน

ช่วยเหลือเกษตรกรเฉพาะกล้าพันธุ์ยางพาราเพียงอย่างเดียวโดยเริ่มแจกจ่ายกล้าพันธุ์ในปี 2547 และเกษตรกรนำไปปลูกเอง โดยที่เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยางพาราเพราะไม่มีประสบการณ์ปลูกมาก่อน จึงทำให้การทำงานในระยะแรกมีปัญหาอุปสรรค เพราะสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางไม่มีงบประมาณติดตามสนับสนุนและให้ความรู้แก่เกษตรกรรายใหม่เหล่านี้ จึงทำให้หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองว่าสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางไม่รับผิดชอบต่อโครงการดังกล่าว ด้วยโครงการส่งเสริมการปลูกยางพาราเพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรรายใหม่เป็นนโยบายที่มีจุดมุ่งหมายในทางการเมือง เมื่อให้กล้าพันธุ์ยางแล้ว แต่ยังคงงบประมาณที่จะจัดสรรให้กับหน่วยงานที่จะรับผิดชอบดำเนินการให้องค์ความรู้ต่อยอดให้กับเกษตรกร เมื่อหลายหน่วยงานทักท้วงเรื่องของการต่อยอดองค์ความรู้ รัฐบาลจึงจัดสรรงบประมาณดำเนินการในปีต่อมาจนถึงปัจจุบัน และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการให้ความรู้และพัฒนาเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ อย่างไรก็ตามการพัฒนาเกษตรกรเหล่านี้มีอายุของการพัฒนาองค์ความรู้เพียง 7.5 ปี ตามอายุของยางพาราที่จะเริ่มให้ผลผลิตแล้ว ดังนั้นเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการปี 2546 โดยบางส่วนได้รับกล้าพันธุ์ยางในปีเดียวกันนี้ และบางรายได้รับพันธุ์ยางในปี 2547 เนื่องจากกล้าพันธุ์ยางมีไม่พอแจกจ่ายให้กับเกษตรกร อย่างไรก็ตามเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 1,000 ราย ปัจจุบันปี 2554 เกษตรกรประมาณ 100 รายพ้นจากการดูแลการพัฒนาองค์ความรู้ของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัดเชียงใหม่ (ตามระยะเวลาที่กำหนด 7.5 ปี) และเกษตรกรจำนวน 200 – 300 รายไม่ประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมโครงการ ส่วนที่เหลือประมาณ 700 ราย รอความสำเร็จที่จะกรีดน้ำยางในปี 2554-2555 โดยเกษตรกรในกลุ่มนี้บางรายได้สมัครกลับเข้ามารับการพัฒนาองค์ความรู้กับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่อีกครั้ง และบางรายแม้ไม่ได้สมัครเข้ารับการพัฒนาองค์ความรู้แต่ก็ยังมีติดต่อกับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อปรึกษาปัญหาและขอคำแนะนำในด้านต่างๆ เป็นระยะๆ

การดำเนินงานตามโครงการยกระดับรายได้ของเกษตรกรใหม่ ด้วยโครงการสนับสนุนการปลูกยางพาราในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จน้อยเนื่องด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. การดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง จึงทำให้การทำงานในช่วงแรกหลังจากแจกกล้าพันธุ์ยางให้กับเกษตรกรไปแล้ว ไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปติดตามและให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษา และเมื่อเกิดปัญหาไม่รู้จะไปปรึกษาหน่วยงานใด ขณะเดียวกับเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือและภาคอีสานไม่มีประสบการณ์ในการปลูกยางพารามาก่อน จึงทำให้กล้าพันธุ์ยางที่ปลูกตายไปเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเป็นสาเหตุมาจากช่วงเวลาการปลูกไม่เหมาะสมและการดูแลไม่ดีพอ

2. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประมาณ 200 - 300 ราย ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากการเข้าร่วมโครงการเพราะเห็นว่ามีการแจกกล้าพันธุ์ยางแบบให้เปล่า จึงนำไปทดลองปลูกโดยนำไปปลูกเป็นพืชแซมในส่วนลำไย และ/หรือ ลิ้นจี่ การดูแลไม่เต็มที่และไม่ได้ใส่ใจปฏิบัติตามระยะเวลาที่ต้นยางต้องการ ทำให้ต้นโตไม่เต็มที่และบางรายต้องตัดทิ้ง

3. ทศนคติของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหลักการฝึกอบรมแล้วไม่มีการนำความรู้ไปใช้ เมื่อเจ้าหน้าที่จากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัดเชียงใหม่ ไปติดตามยังคงมีการปฏิบัติตามความคิด ความเข้าใจของเกษตรกรแต่ละราย นอกจากนี้ช่วงที่ต้นยางต้องการการดูแลเอาใจใส่มากในเดือนสิงหาคม - ตุลาคม ในเรื่องของการตัดหญ้า ใส่ปุ๋ย ป้องกันโรคและแมลง แต่ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นฤดูเก็บผลผลิตลำไย เป็นช่วงที่มีเงินแพร่สะพัดจำนวนมากในชุมชน ดังนั้น ทั้งเจ้าของสวนยางพารา (และอาจจะมีส่วนลำไยด้วย) และแรงงานรับจ้าง ออกไปเก็บลำไยและทิ้งสวนยางไม่ได้ดูแล ส่งผลให้ต้นยางโตช้ากว่าปกติ

4. การพัฒนาองค์ความรู้ การส่งเสริมและติดตาม ต้องรองบประมาณจากรัฐบาล เป็นผู้จัดสรรให้กับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งจำนวนของงบประมาณขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุค แต่ละสมัยที่จะให้ความสำคัญว่าจะหยิบยกเรื่องโครงการสนับสนุนการปลูกยางพารา มาเป็นนโยบายที่สำคัญหนึ่งของรัฐบาลหรือไม่ ถ้าหากเป็นนโยบายที่สำคัญในระดับต้นๆ ก็จะได้รับ การสนับสนุนงบประมาณดำเนินการที่มีเพียงพอ แต่ถ้าไม่กำหนดให้เป็นนโยบายที่สำคัญก็จะได้รับ งบประมาณน้อยไม่เพียงพอในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตามที่ผ่านมารัฐบาลยังไม่มียกงบประมาณ สนับสนุนการให้เปล่าในปัจจัยการผลิตอื่นๆ แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งแตกต่างไปจาก เกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีค่าพรีเมียมการส่งออกยาง ที่สะสม เป็นกองทุนในการสงเคราะห์ชาวสวนยางในด้านความรู้ ปัจจัยการผลิต การติดตามดูแลของ เจ้าหน้าที่ที่จะให้ความรู้ กำแนะนำในการสวนยางจนกระทั่งต้นยางสามารถกรีดยางได้ โดยไม่ กำหนดระยะเวลาในการติดตามดูแลเหมือนกับเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ภาคเหนือและอีสาน ที่กำหนดระยะเวลาในการติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ไว้เพียง 7.5 ปี ตามแผนและงบประมาณที่รัฐเป็นผู้ กำหนดและให้การสนับสนุนงบประมาณ

ส่วนงานพัฒนาเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัดเชียงใหม่ มีแผนงานพัฒนาดังนี้

1. ระยะที่ I การเตรียมต้นยาง แบ่ง งานออกเป็น 2 ช่วง คือ
 - พ.ศ. 2546 - 2547 แจกจ่ายกล้าพันธุ์ยางให้กับเกษตรกรนำไปปลูก
 - พ.ศ. 2548 - 2553 แผนงานการเตรียมต้นยาง หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่เกษตรกรในเรื่องของการดูแลรักษาต้นยาง ด้วยการฝึกอบรม รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่

ติดตามผลการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ดูแลสวนยาง ตลอดจนให้คำแนะนำ
ด้านต่างๆ แก่เกษตรกร โดยเจ้าหน้าที่จะลงพื้นที่เยี่ยมเยือนเกษตรกรทุกๆ เดือน

2. ระยะที่ 2 พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน ช่วงระยะเวลาของการเตรียมคน หมายถึง การพัฒนาคน
ให้เป็นเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์
และ/หรือ การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางด้วยกัน
3. ระยะที่ 3 อนาคต การพัฒนากลุ่มทางด้านสังคม

2. กลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

การศึกษาเพื่อที่จะตอบประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ในส่วนของ
เกษตรกรยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราในครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
เจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ของเกษตรกรที่เป็น
ตัวแทนในการศึกษา 4 อำเภอ คือ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว และอำเภอฮอด ซึ่งได้จัด
เวทีสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง มีเกษตรกรเข้าร่วมสนทนาทั้งสิ้น 16 คน ประมวลผลการการศึกษาที่ได้ ดังนี้

1. เวทีสนทนากลุ่มอำเภอพร้าว วันที่ 6 เมษายน 2554 ผู้ร่วมสนทนาทั้งสิ้น 5 คน

ชื่อ-สกุล	หัวหน้ากลุ่ม	บ้าน	ตำบล
นายประกฤต อิศระไพโรจน์	แม่ละออง	แม่ละออง	น้ำแพร่
นายมานพ งามวงศ์พรหม	ห้วยกู่	ห้วยกู่	ป่าดุ่ม
นายสมพงษ์ ท้าวพาระดี	ห้วยงู	ห้วยงู	แม่ปิ้ง
นายประหัด แสงหน่อ	ป่าไหนด	ป่าไหนด	ป่าไหนด
นายสมจิตร ควงวงศ์	สหกรณ์	สหกรณ์	เขื่อนผาก

ในการเสวนาหัวหน้ากลุ่มย่อยผู้ปลูกยางพาราอำเภอพร้าว พบว่า เกษตรกรทั้งหมดได้รับ
ข่าวสารจากนโยบายส่งเสริมปลูกยางพารามาจากโทรทัศน์ แต่ก็ยังลังเลในข่าวที่ได้รับทราบ จนกระ
ทั้งมีเกษตรกรอำเภอประสานมายังผู้ใหญ่บ้านให้ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายและการประชุม
ประจำเดือนของหมู่บ้าน หรือชุมชน ความยากลองทดลองปลูกก็มีมากขึ้น แต่ความลังเลสงสัยก็ยังม
อยู่เพราะไม่เคยมีความรู้และไม่เคยปลูกมาก่อน อย่างไรก็ตามเกษตรกรบางรายที่เข้าร่วมสนทนา
อย่าง นายประกฤต อิศระไพโรจน์ ซึ่งปลูกยางพารา จำนวน 125 ไร่ ดัดสันใจปลูกยางพาราเพราะ
เห็นคนในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือปลูกแล้วมีรายได้ดี และมีการติดตามข่าวสารการปลูก
ยางพาราเห็นว่ามีความเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ประเทศจีนและอินเดียมีความต้องการใช้ยางพาราในการผลิต

เป็นจำนวนมาก ดังนั้นนอกจากจะเข้าร่วมโครงการตามการส่งเสริมของรัฐบาลแล้ว อีกส่วนหนึ่งจึงลงทุนปลูกยางพาราด้วยเงินทุนของตนเอง โดยล้มต้นลำไยที่มีอายุมากออกแล้วปลูก อย่างไรก็ตามยังเหลือส่วนลำไยบางส่วนไว้ประมาณ 30 ไร่ เพื่อเก็บผลผลิตจำหน่ายระหว่างที่ยางพาราที่ปลูกจะให้ผลผลิต ทั้งนี้ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เขาเองเป็นเกษตรกรที่พอมีกำลังทรัพย์ที่จะลงทุนด้วยตนเอง แต่เกษตรกรรายย่อยที่รอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์ยางจากรัฐบาลตาม โครงการส่งเสริมนั้นหลายรายยังไม่ได้รับการสนับสนุน เพราะรัฐบาลขาดการวางแผน และเตรียมการที่ดี ประกาศนโยบายวันนี้ แล้วให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบทันที เมื่อเขาทำแล้วเข้าไปพูดคุยและรับปากกับเกษตรกรแล้ว โดยเฉพาะเกษตรกรอำเภอที่เข้ามาสำรวจพื้นที่และชักชวนให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วไม่มีกล้าพันธุ์แจกให้กับเกษตรกรที่มาลงชื่อเข้าร่วมโครงการ ทำให้เกษตรกรไม่เชื่อถือในเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นายมานพ งามวงศ์พรหม ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการผ่านเกษตรกรอำเภอพร้าวนิในปี 2546 “กว่าผมจะได้กล้าพันธุ์ยางพาราครบตามจำนวนที่ลงทะเบียนไว้กับเกษตรกรอำเภอจำนวน 15 ไร่ ต้องรอกล้าพันธุ์ยางถึง 2 ปี กว่าจะได้ปลูกก็ปี 2548 และ 2549” จนคิดว่าจะไม่ปลูกแล้ว แต่เมื่อได้กล้าพันธุ์มาปลูกตามคำแนะนำในเรื่องระยะห่างของการปลูก 7 x 7 เมตร และก็ปลูกพืชแซมในช่วงแรกๆ การปลูกยางพาราก็ไม่มีความรู้มาก่อนก็ดูแลเหมือนกับการปลูกลำไย เรื่องโรคแมลงก็ไม่มีความรู้กล้าพันธุ์ที่ได้มาปลูกปีแรกๆ บางส่วนก็ตาย บางส่วนก็โตช้า ไม่สม่ำเสมอกัน เพราะบางต้นได้มาก็มีใบ 2 ฉัตร ก็มีโอกาสรอดสูงกว่าต้นที่มีฉัตรเดียว ส่วนที่ตายก็หาซื้อต้นพันธุ์มาซ่อมไม่ได้เพราะไม่มีการจำหน่ายในพื้นที่ ต้องสั่งจากที่อื่นและซื้อเป็นจำนวนมากเขาถึงจะมาส่งให้ ต้นที่ตายก็เลยไม่ได้ซ่อม”

นายสมพงษ์ ท้าวพาระดี เริ่มปลูกในปี 2549 พื้นที่ 21 ไร่ จำนวน 1,400 ต้น บางส่วนได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสงเคราะห์ส่วนยางจังหวัดเชียงใหม่ บางส่วนใช้เงินทุนส่วนตัวจัดซื้อเอง เพราะเห็นโอกาสในอนาคตที่จะมีรายได้สูงกว่าการปลูกพืชอื่นๆ แม้ว่าช่วงแรกต้องลงทุนสูงก็ตาม แต่เมื่อต้นยางเริ่มให้น้ำยางแล้วก็จะมียาได้รายวัน ซึ่งแตกต่างจากการปลูกพืชหรือไม้ผลอื่นที่ให้รายได้รายปี และบางปีก็ราคาตกต่ำ ถึงขึ้นขาดทุนและไม่มีเงินไปชำระหนี้ที่กู้ยืมมา และจะกู้ยืมมาลงทุนใหม่ก็ไม่ได้อีก อันเดิมก็ไม่มีเงินชำระ จึงตัดสินใจใช้ที่ดินส่วนหนึ่งแบ่งมาปลูกยางพารา โดยคาดว่าในอนาคตจะมีรายได้สูงขึ้น

นายประหัด แสงหน่อ ปลูกในเนื้อที่ 8 ไร่ ในปี 2549 ได้รับการสนับสนุนกล้าพันธุ์ยางทั้งสิ้น 530 ต้น เคยเห็นเพื่อนบ้านที่เคยเข้าร่วมโครงการในปี 2547 เป็นผู้ปลูกก่อน สนใจจึงไปสอบถามและแลกเปลี่ยนความรู้กันเรื่อยมา จากนั้นจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ เพราะคิดว่าน่าจะเป็นโอกาสดีในอนาคตที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และโดยมากเป็นรายได้รายปีโดยเฉพาะไม้ผลตามที่ชาวบ้านเคยปลูกเช่น ลิ้นจี่ ลำไย และมะม่วง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้

ที่ปลูกส้มที่เคยมีรายได้แต่ปัจจุบันก็มีปัญหาโรคแมลง ดินเสื่อม หลายรายก็เลิกปลูกไปแล้ว ขางพารา จึงน่าจะเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่จะมาสร้างรายได้ดีในอนาคต จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

นายสมจิตร ดวงวงศ์ เข้าร่วมโครงการปลูกขางพาราในปี 2549 พื้นที่ปลูก 5 ไร่ ได้รับการสนับสนุนกล้าพันธุ์ขางจำนวน 375 ต้น สนใจเข้าร่วมเพราะได้รับแจกกล้าพันธุ์ขางฟรี จึงอยากทดลองปลูกดูแม้ว่าจะเป็นพืชใหม่ที่ไม่เคยปลูกมาก่อน ก็ถือว่าเป็นโอกาสของการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็มีเจ้าหน้าที่จากเกษตรอำเภอและสำนักงานกองทุนส่งเสริมสวนยางจังหวัดเชียงใหม่ เข้ามาให้ความรู้ และถ้ามีปัญหาต่างๆ ก็สามารถสอบถามได้จากเจ้าหน้าที่ทั้ง 2 หน่วยงาน นอกจากนี้ ในชุมชนก็มีเกษตรกรหลายรายเข้าร่วมโครงการจึงมีร่วมกันจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกขางพาราขึ้นมาในนามของสหกรณ์แปลง 2 มีสมาชิกทั้งหมด 16 คน ทำให้ง่ายต่อการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนให้ความรู้และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ

2. เวทีสนทนากลุ่มอำเภอไชยปราการและอำเภอฝาง วันที่ 25 เมษายน 2554 ผู้ร่วมสนทนาทั้งสิ้น 6 คน

ชื่อ-สกุล	หัวหน้ากลุ่ม	บ้าน	ตำบล
อำเภอไชยปราการ			
นายประพันธ์ ประสบการณ์	ศรีดงเย็น	ศรีดงเย็น	ศรีดงเย็น
นายคำมูล อุ่นใจ	ป่งคำ	ป่งคำ	ป่งคำ
นายสมพร อินตะแก้ว	ศรีดงเย็น	ศรีดงเย็น	ศรีดงเย็น
อำเภอฝาง			
นาย สมหวัง อุ่นเรือน	สันทราย	สันทราย	สันทราย
นายสุชาติ เณตสิงหะ	แม่งอน	แม่งอน	แม่งอน
นางเกษร นันทสิงหฤกษ์	เวียง	เวียง	เวียง

อำเภอไชยปราการ มีผู้เข้าร่วมเวทีสนทนาจำนวน 3 คน ซึ่งมาจากหัวหน้ากลุ่มในพื้นที่ตำบลต่างๆ ของอำเภอไชยปราการ ได้แก่ นายประพันธ์ ประสบการณ์ ได้รับการสนับสนุนกล้าพันธุ์ขางปลูกรวมพื้นที่ 16 ไร่ ได้รับการสนับสนุนกล้าพันธุ์ขาง 2 ครั้ง ตั้งแต่ปี 2547-2548 ครั้งแรกจำนวน 6 ไร่ และครั้งที่ 2 จำนวน 3 ไร่ ส่วนที่เหลือจำนวน 7 ไร่ ซื้อมาปลูกเอง การเข้าร่วมโครงการในครั้งแรกคิดว่าจะได้รับกล้าพันธุ์ขางตามพื้นที่ที่แจ้งความจำนงที่จะปลูกพร้อมกันทั้งหมดในครั้งเดียว แต่ทยอยแจกให้ เพราะเจ้าหน้าที่ต้องกระจายการแจกจ่ายให้กับเกษตรกรรายอื่นด้วยในปีที่ 3 รอไม่ไหว จึงต้องสั่งซื้อกล้าพันธุ์ขางเองจากภาคใ้มาปลูกในราคาต้นละ 30 บาท จำนวน

500 คัน เสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 15,000 บาท ส่วนหนึ่งนำมาซ่อมแซมส่วนที่ปลุกไปก่อนหน้านั้นแล้วด้วยการเข้าร่วมโครงการกับกองทุนสงเคราะห์การทำงานขางนั้นก็เป็นโอกาสดี แต่ว่าให้กล้าพันธุ์ยางช้าและไม่ครบตามจำนวนที่ต้องการ เพราะกล้าพันธุ์ไม่พอแจกจ่ายให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเข้าร่วมโครงการในปีแรกๆ นั้นไม่มีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ แม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนให้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอ แต่เจ้าหน้าที่เหล่านี้ก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับยางพารามาก่อน เวลามีปัญหาไปปรึกษาก็ได้แต่เอกสารให้มาอ่าน จึงเป็นการลองผิดลองถูกกันไป

นายคำมูล อุ่นใจ ได้รับการส่งเสริมและชักชวนให้ปลูกโดยสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการ เกษตรกรในชุมชนหลายคนสนใจชักชวนและรวมกลุ่มกันเข้าร่วมโครงการตามการสนับสนุนของรัฐบาล เดิมในพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานในการผลิตใช้ปุ๋ยและสารเคมีจำนวนมาก ต้นทุนสูง แต่ราคาขายตกต่ำในช่วงปี 2547-2549 จึงประสบภาวะขาดทุน พร้อมกันนี้ต้นส้มเกิดโรคระบาดอย่างหนักทำให้ต้นส้มติดผลผลิตน้อย ผลมีขนาดเล็กและไม่เป็นที่ต้องการของตลาด จึงโค่นต้นส้มที่มีอยู่จำนวน 7 ไร่ มาปลูกยางพาราแทน

นายสมพร อินตะแก้ว “ที่ดินผมอยู่บริเวณต้นน้ำฝาง อากาศดี น้ำดี อุณหภูมิเย็นสบายตลอดปี ผมคิดว่าเหมาะสำหรับปลูกยางพาราที่ต้องการพื้นที่เย็นชื้น คิดว่าจะสามารถให้น้ำยางได้ตลอดปี แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ที่ฤดูแล้งอาจจะต้องหยุดกรีดยางเพราะต้นยางจะให้น้ำยางน้อยและขาดแคลนน้ำ รวมทั้งอากาศร้อน แต่พื้นที่ผมอากาศเย็นและมีน้ำรดต้นยางพาราได้ตลอดปี ดังนั้นคิดว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่จะปลูกยางพารา เมื่อต้นยางให้น้ำยางจะทำให้สามารถกรีดยางได้ยาวนานกว่าเกษตรกรรายอื่นๆ ในพื้นที่หรือเมื่อเทียบกับภาคใต้” ดังนั้นจึงเข้าร่วมโครงการและได้รับการสนับสนุนกล้าพันธุ์ยางจากการส่งเสริมของรัฐบาลและส่วนหนึ่งลงทุนซื้อมาปลูกเองในพื้นที่จำนวน 10 ไร่ ด้วยเห็นเป็นโอกาสที่จะได้รับในอนาคตที่เพิ่มขึ้นและพื้นที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกยางพาราทั้งสภาพภูมิอากาศและน้ำที่อุดมสมบูรณ์สามารถที่จะให้น้ำกับต้นยางได้ตลอดปี

สำหรับเกษตรกรในอำเภอฝาง ที่เข้าร่วมเวทีสนทนาในครั้งนี้จำนวน 3 คน ได้แก่ นายสมหวัง อุ่นเรือน “ผมแบ่งพื้นที่ปลูกข้าวโพดที่มีอยู่ 20 ไร่มาปลูกยางพาราจำนวน 7 ไร่ เพื่อว่าอนาคตราคาขางอาจจะมี ทำการเกษตรปัจจุบันก็ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในช่วงเก็บเกี่ยวก็เกิดการแย่งแรงงานกันในพื้นที่ค่าแรงวัน 200-300 บาท โดยเฉพาะช่วงเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวที่ต้องใช้แรงงานมากกว่าปกติ ซึ่งต้องจ้างแรงงานต่างด้าวก็มีปัญหากับเจ้าหน้าที่เพราะไม่ได้ขึ้นทะเบียน” จึงตัดสินใจใช้ที่ดินส่วนหนึ่งมาปลูกยางพาราหากในอนาคตมีปัญหาแรงงานกรีดยางก็จะจ้างเหมาแบบปีนส่วนแบ่ง 60:40 โดยเจ้าของสวนได้ส่วนแบ่ง 60 และคนรับจ้างกรีดยางได้ส่วนแบ่ง 40 เหมือนกับที่ภาคใต้เขาทำ ก็จะได้อะไรปัญหาการจัดการและการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ด้วย

นายสุชาติ เนติสิงหะ “เคยไปเที่ยวภาคใต้มาเห็นเขาปลูกสวนยางแล้วมีรายได้ดี เป็นรายได้รายวันที่สามารถขายน้ำยางได้ตลอดปี การจัดการน้อยกว่าการปลูกพืชอื่นๆ มองเขาไปใน ส่วนเขารมรินเย็นสบาย คิดว่าการปลูกยางพาราเป็นไม้ยืนต้นที่ช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าของชุมชนได้อีกด้วย แม้ว่าจะเป็นพืชเชิงเดี่ยวก็ตาม จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการตามการสนับสนุนของรัฐบาลจำนวน 28 ไร่ ส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอที่เข้าร่วมโครงการในปี 2547 จำนวน 5 ไร่ ส่วนที่เหลือใช้เงินลงทุนของตนเองในการจัดหากล้าพันธุ์ยางมาปลูก ก่อนหน้าของ นโยบายมีความสนใจที่จะปลูกยางเหมือนกัน แต่ว่ากฎหมายความคุ้มครองการปลูกยางได้เฉพาะภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น ดังนั้น นโยบายการขยายการปลูกยางพาราในพื้นที่ภาคเหนือและภาค ตะวันออกเฉียงเหนือจึงเป็นโอกาสที่จะสร้างรายได้ใหม่ให้กับเกษตรกรเหล่านี้ได้มีโอกาสเลือกทำ การเกษตรมากขึ้น จากเดิมที่เคยปลูกพืชต่างๆ ในพื้นที่แล้วมีปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะแรงงาน ผลผลิต และราคาคต่ำ เป็นต้น”

นางเกษร นันทสิงหฤกษ์ “ก่อนปี 2543 ฤดูฝนปลูกข้าวโพด และ/หรือ ถั่วเหลือง ฤดูแล้ง ปลูกหอมหัวใหญ่ และ/หรือ กระเทียม สลับกันไปขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตของปีที่ผ่านมา และดูเพื่อน บ้านในชุมชนด้วย แต่การปลูกพืชเหล่านี้ราคาไม่แน่นอน บางปีก็ราคาดีบางปีก็ตกต่ำ รวมตัวประท้วง กันบ้าง ต่อมาเห็นเกษตรกรในชุมชนปลูกส้ม ได้ราคาดี ก็เปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกส้มบ้าง แต่ส้มก็ใช้ สารเคมีและปุ๋ยจำนวนมาก เงินทุนมีไม่มาก ก็ต้องกู้ยืม ต้นทุนสูงทั้งค่าแรงงาน สารเคมีและปุ๋ย เมื่อมี คนปลูกมากขึ้นราคาส้มก็ตกต่ำ ต้นส้มเป็นโรค ไม่รู้จะเปลี่ยนไปเป็นพืชอะไร เมื่อมีนโยบาย สนับสนุนให้ปลูกยางพาราและให้ต้นกล้าพันธุ์ยางฟรีก็จึงสมัครเข้าร่วม โครงการปลูกยางพารา จำนวน 10 ไร่ อาจจะทำให้อินทาคามีรายได้เพิ่มขึ้น”

3. เวทีสนทนากลุ่มอำเภอฮอด วันที่ 18 พฤษภาคม 2554 ผู้ร่วมสนทนาทั้งสิ้น 5 คน

ชื่อ-สกุล	หัวหน้ากลุ่ม	บ้าน	ตำบล
นายสมบูรณ์ พุฒัน	บ้านแอน	บ้านแอน	บ้านแอน
นางนารี อินทจักร	บงตัน	บงตัน	ฮอด
นายแก้ว ก่องโน	สันป่าคำ	สันป่าคำ	ฮอด
นายอคุลย์ ชัยชนะ	โป่งทุ่ง	โป่งทุ่ง	โป่งทุ่ง
นายอนุพงษ์ ไหมใส	แม่ตูป	แม่ตูป	โป่งทุ่ง

นายสมบูรณ์ พุฒัน เดิมปลูกสั้่นจี่ แต่ผลผลิตราคาคต่ำ จึงโค่นต้นสั้่นจี่บางส่วนนำมาปลูก ยางพาราดามการส่งเสริมของรัฐบาลเป็นพื้นที่จำนวน 4 ไร่ ไม่แน่ใจเรื่องราคายางพาราในอนาคต แต่เห็นเป็นโอกาสในการทดลองปลูกพืชใหม่ ถ้าจะเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่เกษตรกรในชุมชนปลูกก็

ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาราคาคตกต่ำเป็นประจำ เช่น หอมหัวใหญ่ กระเทียม ลำไย หรือส้ม เป็นต้น ส่วน
 ยางพารานั้นในพื้นที่ไม่เคยมีการปลูกมาก่อนจึงเข้าร่วมโครงการและทดลองปลูก

นางนารี อินทจักร ในครัวเรือนขาดแคลนแรงงานสามีเสียชีวิตแล้วและลูกๆ ก็เรียนหนังสือ
 ในตัวเมืองเชียงใหม่ บางคนเรียนจบแล้วได้งานทำในเมืองเช่นกัน อายุก็มากขึ้นทำเกษตรต่อไป
 ไม่ไหว โดยเฉพาะการปลูกพืชอายุสั้น เช่น กระเทียม หอมหัวใหญ่ ที่ปลูกมากกันในพื้นที่ ช่วยปลูก
 และเก็บเกี่ยวต้องใช้แรงงานมาก โดยเฉพาะช่วงเก็บเกี่ยวที่ต้องใช้แรงงานบรรจุกะสอบและยกของ
 ขึ้นรถตัวเราเองทำไม่ไหว ต้องจ้างแรงงานผู้ชายค่าแรงงานสูง กำไรน้อย จึงนำที่ดินที่มีอยู่จำนวน
 4 ไร่ เปลี่ยนมาปลูกยางพารา ระยะเวลาปลูกกระเทียมเป็นพืชแซมในสวนยางพารา ขายกระเทียม
 รายได้ไม่พอใช้จ่าย ลูกคนโตที่ทำงานในเมืองก็ส่งเงินมาให้ใช้จ่ายบ้าง ปลูกยางก็หวังจะมีรายได้ดี
 ในอนาคตและหวังว่าจะใช้แรงงานไม่มากในการดูแลสวนยาง

นายแก้ว กิ่งโน “ปลูกอะไรก็ปลูกมาหมดแล้วแต่ก็ไม่รวย ปลูกหอมหัวใหญ่ กระเทียม
 บางปีราคาดีก็ได้กำไร บางปีขาดทุนก็ไม่มีเงินชำระเงินกู้ ธกส. ทำการเกษตรอะไรก็ไม่แน่ไม่นอน
 ก็ยังเป็นเกษตรกรจนอยู่เหมือนเดิม ลูกๆ หลานๆ ไม่มีใครที่จะสืบทอดทำการเกษตรต่อไป
 เพราะการเกษตรเป็นงานที่หนัก รายได้น้อยไม่แน่ไม่นอน ส่งพวกเขาเรียนสูงๆ ให้ไปหางานทำใน
 เมืองจะได้ไม่ลำบากเหมือนพ่อแม่” จึงแบ่งที่ดินจำนวน 5 ไร่ มาปลูกยางพารา โดยคาดว่าในอนาคต
 จะมีรายได้ดีกว่าการทำเกษตรอื่นๆ ที่เคยทำมาก่อนหน้านี้

นายอดุลย์ ชัยชนะ ทราบข่าวจากการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้
 แจ้งข่าวให้ทราบถึงการสนับสนุนการปลูกยางพาราและสนับสนุนกล้าพันธุ์ยาง และได้รับการ
 ชักชวนจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอให้เข้าร่วมโครงการ จึงสนใจเข้าร่วมโครงการ และ
 ได้รับกล้ายางฟรี จึงแบ่งพื้นที่จำนวน 10 ไร่ เดิมปลูกพืชไร่มาปลูกยางพาราจำนวน 760 ต้น

นายอนุพงษ์ ไหมใส สนใจปลูกเพราะคิดว่าพื้นที่ตนเองเหมาะสมที่จะปลูกมีน้ำดี อากาศเย็น
 เดิมปลูกข้าวโพดบางปีก็ราคาตกต่ำ ขาดทุน บางปีปลูกถั่วเหลืองก็เหมือนกัน ราคาไม่แน่ไม่นอน เมื่อ
 มีการให้กล้ายางฟรีและเพื่อนบ้านในชุมชนจึงชักชวน รวมกลุ่มกันขอรับกล้าพันธุ์จากเกษตรอำเภอ
 และได้รับการสนับสนุนกล้าพันธุ์ทั้งหมดตั้งแต่ปี 2547-2549 นำมาปลูกในพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่

3. กลุ่มเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

กลุ่มเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา คือ เกษตรกรที่ปลูกกระเทียมและลำไย
 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันกับกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา
 เนื่องจากต้องการศึกษาเปรียบเทียบถึงการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา
 ในการจัดเวทีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ โดยจัดทำเวทีเสวนาจำนวน 3 ครั้ง

มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 19 คน จากอำเภอพร้าว 7 คน อำเภอฝางและไชยปราการ 6 คน และอำเภอฮอด 6 คน ผลการศึกษามีดังนี้

1. เวทีสนทนากลุ่มอำเภอพร้าว วันที่ 7 เมษายน 2554 ผู้ร่วมสนทนาทั้งสิ้น 7 คน

ชื่อ-สกุล	บ้าน	ตำบล
นายสมบูรณ์ อุตสาห์	แม่ละออง	น้ำแพร่
นายเกษม คำแดง	ห้วยกู่	ป่าดุ่ม
นายจิตร มุขพลอย	ห้วยงู	แม่ปิ้ง
นายบุญธรรม คำปิ่น	ป่าไหน่	ป่าไหน่
นายสะอาด ดันคิยะ	ป่าไหน่	ป่าไหน่
นายวิโรจน์ แก้วมณี	สทกรณ์	เขื่อนผาก
นายจรูญ อินตะฐาน	สทกรณ์	เขื่อนผาก

นายสมบูรณ์ อุตสาห์ “ผมไม่สนใจเข้าร่วมโครงการปลูกยาพารา เพราะปลูกลำไยไม่ต้องดูแลมาก มีเวลาไปทำสวนปลูกพืชอื่น เช่น กระเทียม ทำนา และข้าวโพด เป็นต้น ถ้าปลูกยางก็ต้องรอให้ยางโต กว่าจะกรี๊ดได้ก็ไม่รู้กี่ปี ระหว่างนี้ไม่รู้เอารายได้จากไหน ลูกก็เรียนใช้จ่ายเงินมากจึงไม่เข้าร่วมโครงการ”

นายเกษม คำแดง “ผมมีแต่ที่นาปลูกข้าว หลังเก็บเกี่ยวข้าวก็ปลูกกระเทียมหรือถั่วเหลือง ถ้าปีที่ผ่านมากกระเทียมราคาดีปีต่อมาผมก็จะปลูก ถ้าราคาถูกก็ปลูกน้อยหน่อย แบ่งพื้นที่ไปปลูกพืชอื่น เรื่องยางพาราก็อยากปลูกแต่ไม่มีที่ดิน”

นายจิตร มุขพลอย ปลูกลำไยมานานมีประสบการณ์และความรู้อย่างดี อายุก็มากแล้ว ลูกหลานก็ไม่สนใจมาทำเกษตร สวนลำไยดูแลมากเฉพาะช่วงออกดอก เก็บเกี่ยว และตัดแต่งกิ่งหลังเก็บเกี่ยว เท่านั้น ถ้าปลูกยางก็ต้องรอหลายปี ขณะที่ต้นลำไยที่ปลูกมีอายุ 6 ปี ถ้าหลังให้ผลผลิตอย่างเต็มที่ลำไยผลโต ถ้าโค่นทิ้งไปปลูกอย่างอื่นก็เสียดาย

นายบุญธรรม คำปิ่น “ยังไม่ปลูกยางพาราจะรอคู่เพื่อนบ้านเขาปลูกก่อน ถ้าดีก็จะปลูกตามแต่กระเทียมและลำไยก็จะปลูกเหมือนเดิม ถ้าจะปลูกยางพาราในอนาคตก็จะลดการปลูกลำไยลง และจะแบ่งพื้นที่สัก 5 ไร่ ปลูกยางพารา สำหรับพืชอื่นๆ คงจะยังปลูกอยู่เหมือนเดิม ปลูกพืชหลายอย่างมันจะได้ลดความเสี่ยง ถ้าอันหนึ่งราคาตกอันหนึ่งราคาดี ก็จะพอมีรายได้อยู่ ไม่ใช่ปลูกพืชเดียวราคาดีก็ไม่มีเงินคืน ธกส.”

นายสะอาด ดันคิยะ ปลูกกระเทียมหลังเก็บเกี่ยวข้าว เมื่อเก็บเกี่ยวกระเทียมแล้วจะไม่ขายทันที จะเก็บไว้ในโรงเก็บฝัสดากไว้ในร่ม และแปรรูปเป็นกระเทียมแคะกลีบขายให้กับพ่อค้าคนกลางในหมู่บ้านมารับซื้อนำไปขายส่งให้กับตลาดเมืองใหม่ แม้ว่าบางปีราคาจะตกต่ำแต่การ

แปรรูปเป็นกระเทียมแกะกลีบขายได้ราคาดีกว่า ข้อเสียคือมีต้นทุนเพิ่ม ในการสร้างโรงเก็บและค่าแรงแกะกระเทียมเพิ่มขึ้น ขณะที่กระเทียมนำเข้าจากจีนมีราคาถูก ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในประเทศขายกระเทียมได้ในราคาถูก รัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มีการบริโภคกระเทียมที่ปลูกในประเทศมากขึ้น ตลอดจนศึกษาวิจัยและพัฒนากระเทียมในผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า และช่วยเหลืออาชีพเกษตรกรและรักษาสายพันธุ์กระเทียมไทยต่อไป

นายวิโรจน์ แก้วมณี “ส่วนตัวมีประสบการณ์ทำนาปลูกข้าว ปลูกกระเทียม และสวนลำไยมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่แล้ว อีกอย่างลำไยก็ให้ผลผลิตดี ไม่ได้ดูแลอะไรมาก ปลูกในที่ดอนไม่ค่อยมีน้ำแต่ก็ให้ผลผลิตทุกปี ถ้าเปลี่ยนไปปลูกยางพารา ปลูกแล้วไม่มีน้ำรดก็ตาย และไม่รู้ว่าจะให้น้ำอย่างไรสำหรับลำไยนั้นให้ผลผลิตทุกปี อย่างไรก็ตามเสียก็จะดูเพื่อนบ้านในหมู่บ้านที่ปลูกยางพาราก่อนว่าได้ผลอย่างไร ถ้าดีในอนาคตก็อาจจะปลูกตาม”

นายจรูญ อินตะฐาน “ก็แล้วๆ นี้ก็ยังมีคนปลูกไม่กี่คน ยังไม่รู้เลยว่าจะได้ผลผลิตดีหรือไม่ ถ้าดีก็จะปลูกตาม ตลาดก็ยังไม่รู้เลยว่าขายที่ไหน ตอนนี้อย่างไรก็ไม่มีใครคิดได้เลยสักเจ้า พอเขาไปก่อนกะเนื้อ”

2. เวทีสนทนากลุ่มอำเภอไชยปราการและอำเภอฝาง วันที่ 30 เมษายน 2554 ผู้ร่วมสนทนาทั้งสิ้น 6 คน

ชื่อ-สกุล	บ้าน	ตำบล
อำเภอไชยปราการ		
นายปิ่น สมบุญ	ศรีดงเย็น	ศรีดงเย็น
นายอนุชาต ชัยวิทย์นันท์	ปึงดำ	ปึงดำ
นางบรรจิต เตมีศักดิ์	ศรีดงเย็น	ศรีดงเย็น
อำเภอฝาง		
นายพิน คำด้วง	สันทราย	สันทราย
นายพงคิฐ แก้วประเสริฐ	แม่งอน	แม่งอน
นายบุญส่ง อินทร์วงศ์	เวียง	เวียง

นายปิ่น สมบุญ “ผมเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกกระเทียมและหอมหัวใหญ่บ้านศรีดงเย็น สมาชิกผู้ปลูกกระเทียมในกลุ่มจำนวน 8 คน และเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรกลุ่มผู้ปลูกกระเทียมและหอมหัวใหญ่ไชยปราการ ราคากระเทียมตกต่ำเพราะรัฐบาลปล่อยให้กระเทียมจีนเข้ามาอย่างเสรี และไม่มีวิธีการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมแล้วจะมาเปลี่ยนให้พวกผมไปปลูกพืชใหม่ โดยที่ไม่เข้าใจสภาพพื้นที่ของพวกผมว่าปลูกกระเทียมหลังเก็บเกี่ยวข้าวเอาขางพารามาส่งเสริมให้ปลูก

แทนที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเทียมเพื่อเพิ่มมูลค่า และกระตุ้นการบริโภคกระเทียมในประเทศมากขึ้น เพื่อช่วยเกษตรกร กลับไปให้มีการนำเข้าได้อย่างเสรี เกษตรกรอย่างเราก็แย่ แต่พวกผมก็ยังคงปลูกกระเทียมต่อไปเพราะที่ดินเป็นที่นา และปลูกกระเทียมได้ดีหลังนา”

นายอนุชาต ชัยวิทย์นันท์ “ปลูกกระเทียมเพราะมีตลาดอยู่แล้ว พ่อค้าในหมู่บ้านเป็นคนรับซื้อ โดยไม่ต้องขนไปขาย ในยามที่ขาดเงินก็หยิบยืมได้จากพ่อค้า ขายผลผลิตหักเงินกันมันง่าย จะให้เปลี่ยนไปปลูกยางก็ไม่มีที่ดิน ถ้ารัฐบาลจัดสรรที่ดินใหม่ให้ก็อยากปลูกเหมือนกัน”

นางบรรจิด เตมีศักดิ์ ยางพาราที่สนใจแต่ไม่มีที่ดินปลูก ทำนาและปลูกกระเทียมก็เช่าเขาทำ ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

นายพิน คำด้วง หัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกกระเทียมบ้านสันทราย ตำบลสันทราย อำเภอฝาง คนฝาง ปลูกกระเทียมมานานและเป็นพื้นที่ปลูกแหล่งใหญ่ของประเทศ เพราะที่นี้ดินดี น้ำดี เหมาะสำหรับปลูกกระเทียม และในพื้นที่อำเภอฝางและไชยปราการก็มีสหกรณ์กลุ่มผู้ปลูกกระเทียมและหอมหัวใหญ่ด้วย จะให้เปลี่ยนจากกระเทียมไปปลูกอย่างอื่นคงอยาก เพราะสมาชิกทุกคนปลูกกระเทียมหลังจากทำนา ถ้าปลูกพืชอื่นก็ไม่มีตลาดหรือปลูกพืชผักก็ต้องขนไปขายที่เชียงใหม่ ระยะทางไกลไม่คุ้มค่าน้ำมัน

นายพงดิฐ แก้วประเสริฐ บ้านแม่จอนทั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่ทำนา ปลูกกระเทียมหลังนา เพราะเป็นพืชที่ชาวบ้านถนัดและมีประสบการณ์ปลูกกันมานาน สำหรับคนที่ปลูกยางพารานั้น บางรายเปลี่ยนมาจากสวนส้มที่มีปัญหาส้มเป็นโรคและให้ผลผลิตต่ำจึงเปลี่ยนมาปลูกยางพารา

นายบุญส่ง อินทร์วงศ์ พื้นที่ตำบลเวียง อำเภอฝางส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ทำนาและปลูกกระเทียมหลังนาทุกปี แม้ว่ากระเทียมจะมีปัญหาโรคาคดบ้างก็ต้องปลูกต่อไป มันเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องเข้ามาช่วยแก้ไข ถ้าพวกเขาไม่ปลูกคนในเชียงใหม่ก็ไม่มีกระเทียมกิน เพราะฝางและไชยปราการปลูกกระเทียมขายไปทุกที่ของประเทศ พ่อค้าบางรายรับซื้อกระเทียมส่งขายไปยังตลาดไทยในกรุงเทพฯ คิดว่าอย่างไรเสียคนฝางและไชยปราการก็ยังคงต้องปลูกกระเทียมต่อไป

3. เวทีสนทนากลุ่มอำเภอฮอด วันที่ 25 พฤษภาคม 2554 ผู้ร่วมสนทนาทั้งสิ้น 5 คน

ชื่อ-สกุล	บ้าน	ตำบล
นายจำลอง บุญสม	บ้านแอน	บ้านแอน
นายบรรเลง สิงห์แก้ว	บงตัน	ฮอด
นางบัวทอง พรหมวิจิตร	สันป่าคำ	ฮอด
นายสรยุทธ สุชีพ	โป่งทุ่ง	โป่งทุ่ง
นายสายชล เงินทา	แม่ต๋อบ	โป่งทุ่ง

นายจำลอง บุญสม “ปลูกลำไยมานานในที่ดินเป็นที่ดอนไม่มีน้ำ จะให้ปลูกยางพาราแล้วจะเอาหน้าที่ไหนมารด ที่ราบก็ปลูกข้าวไว้กินกัน สนใจเหมือนกันยางพารา แต่ว่าถ้าเปลี่ยนไปปลูกแล้วช่วงที่ยังไม่ให้ผลผลิตจะเอารายได้จากไหน ลูกก็เรียนหนังสือใช้เงินเยอะด้วย ลำไยบางปีก็ได้เยอะ ถ้าราคาตกก็ขอรัฐบาลช่วย”

นายบรรเลง สิงห์แก้ว “บ้านบงตันพื้นที่เห็นเนินเขาเหมาะสำหรับปลูกลำไย และถ้าเป็นที่ราบก็ปลูกกระเทียมหลังข้าว ปลูกข้าวเอาไว้บริโภคในครัวเรือน บางครัวเรือนข้าวก็ไม่พอกินต้องซื้อข้าวกิน รายได้ที่ซื้อก็มาจากลำไย ถ้าเปลี่ยนลำไยไปปลูกยางพาราแล้ว ตอนที่ยางพาราไม่ให้ผลผลิตจะเอาเงินที่ไหนมาซื้อข้าว รั้งข้างก็ไม่ค่อยจะมีงานทำ บ้านนอกชาวบ้านทำอะไรทำเองหมด หรือไม่ก็ช่วยกันแลกเปลี่ยนแรงงานกัน”

นางบัวทอง พรหมวิจิตร “มีแต่สวนลำไยจำนวน 20 ไร่ อายุประมาณ 7-8 ปี กำลังให้ผลผลิตดีจะล้มแล้วไปปลูกยางพาราคงจะยังไม่ทำ ถ้าปลูกยางพาราแล้วก็ไม่มีคนจะกรีดยากเพราะต้องทำทุกวัน อายุก็มากแล้ว อย่างไรก็ตามลำไยก็ให้ผลผลิตปีละครั้งการให้ปุ๋ยก็จ้างชาวบ้านในพื้นที่ การให้น้ำช่วงออกดอกติดผลก็ให้ด้วยระบบท่อ ก็ประหยัดแรงงาน ผลผลิตลำไยก็ขายให้กับพ่อค้ามารับซื้อในหมู่บ้าน หรือไม่ก็ขายเหมาให้กับพ่อค้ามาเก็บเอง สำหรับยางพาราก็สนใจ แต่รอดูผลผลิตราคา ลำไยต่อไป และคนอื่นๆ เข้าปลูกยางพาราได้หรือไม่ ถ้าดีก็ค่อยว่ากันอีกที”

นายสรยุทธ สุจิโปง “ปลูกลำไยดีกว่า ราคาตกเดียวรัฐบาลก็ช่วย ยางพารานั้นยังไม่รู้เลยว่าขายกันที่ไหนตอนนี้ ลำไยขายที่ไหนก็ได้เพราะทุกครัวเรือนปลูกลำไยกัน ปลูกไม่มากก็น้อย 2-3 ตันรอบบ้านก็เก็บขายกันหมด เมื่อถึงหน้าลำไย ทุกบ้านขายได้เงินกันถ้วนหน้า”

นายสายชล เงินทา “รอดูไปก่อนสำหรับยางพารา เพราะผลผลิตยังไม่ออกยังตัดสินใจไม่ได้ตอนนี้ แต่ว่าที่แน่ๆ ลำไยได้เงินแน่นอน จะให้ชาวบ้านเปลี่ยนลำไยไปเป็นยางพารามันต้องทำให้เขาเห็นก่อนว่ายางพารามีรายได้แน่นอนกว่าลำไย จึงจะพอใจที่จะให้เขาเปลี่ยนได้ ถ้ายังไม่เห็นผลก็คงอยาก ผมคนหนึ่งละที่จะยังไม่เปลี่ยน แม้ว่าจะได้กล้าพันธุ์ยางฟรี ถ้าปลูกไปแล้วไม่ให้น้ำยางผมก็ต้องเสียเวลา 7 ปี รวมกับต้องปลูกลำไยใหม่อีก 3-4 ปี ถึงจะให้ผลผลิตรวมๆ แล้วกว่า 10 ปี ที่ผมต้องเสียรายได้ ดังนั้นผมเอาที่ได้เงินแน่ๆ ไว้ก่อนละครับ”

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราของเกษตรกร

ผลการศึกษาในส่วนนี้มาจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 80 คน เกษตรกรร้อยละ 81.25 ทราบข่าวโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราจากเกษตรตำบลและเกษตรอำเภอ ด้านองค์ความรู้ร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความรู้เกี่ยวกับยางพารา ส่วนเหตุผลของการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการร้อยละ 38.75 ได้รับคำแนะนำจากเกษตรตำบลและเกษตรอำเภอ รองลงมาเป็นการทดลองปลูกเพราะไม่เคยปลูกมาก่อนร้อยละ 37.50 และบางรายเห็นเพื่อนบ้านปลูกหรือเพื่อนบ้านชวนปลูก จึงปลูกตามร้อยละ 17.50 เกษตรกรที่ปลูกยางพาราตามการส่งเสริมของรัฐบาล (ไม่เกิน 15 ไร่) มีร้อยละ 68.75 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 31.25 เป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าและมีศักยภาพด้านทุนทรัพย์ที่จะลงทุนปลูกเพิ่ม นอกเหนือจากการส่งเสริมของรัฐบาล ทั้งนี้ระหว่างที่ปลูกและรอยางพาราเจริญเติบโตเกษตรกรร้อยละ 53.75 มีรายได้จากการปลูกพืชแซมในสวนยางพารา รองลงมารับจ้างภาคนอกภาคเกษตรและในภาคเกษตรร้อยละ 18.75 และ 10.00 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.1) สำหรับพื้นที่ที่นำมาปลูกยางพาราเกษตรกรร้อยละ 37.50 นำพื้นที่ที่เคยเป็นส่วนลำไยมาปลูกพารา และคิดเป็นพื้นที่ 540 ไร่ ซึ่งเดิมมีรายได้จากสวนลำไย 17,250.00 บาทต่อไร่ต่อปี และในการศึกษานี้ยังพบว่า มีเกษตรกรเพียงรายเดียว (ร้อยละ 1.25) นำพื้นที่ที่เคยปลูกกระเทียมมาปลูกยางพารา ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 61.25 นำพื้นที่อื่นๆ มาปลูก (ตารางที่ 4.2) ในการปลูกยางพาราเกษตรกรคาดหวังว่าจะมีรายได้ 1,000 บาทต่อไร่ต่อเดือนมากที่สุดร้อยละ 20.00 รองลงมา ร้อยละ 17.50 คาดหวังจะมีรายได้ 500 บาทต่อไร่ต่อเดือน อย่างไรก็ตามอีกร้อยละ 51.25 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดยังไม่แน่ใจในรายได้ที่จะได้รับ และยังพบอีกว่าเกษตรกรร้อยละ 50 จะปลูกยางพาราเพิ่ม ในอนาคต (ตารางที่ 4.3) ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการมีดังนี้

1. ข้อดี เกษตรกรร้อยละ 41.24 เพราะมีเจ้าหน้าที่ สกย. เข้ามาดูแลให้คำปรึกษาและส่งเสริม รองลงมาเป็นอนาคตน่าจะมีรายได้ที่ดีขึ้นและมีความมั่นคงด้านรายได้ร้อยละ 23.75 และเห็นว่าได้คืนป่าให้กับธรรมชาติและลดโลกร้อนร้อยละ 20 ทาง
2. ข้อเสีย การปลูกยางพาราใช้ระยะเวลาานกว่าจะได้รับผลผลิตร้อยละ 10.00 และอีกร้อยละ 2.50 เห็นว่ารัฐบาลไม่เข้ามาให้การสนับสนุนในช่วงแรกเป็นข้อเสีย
3. ข้อเสนอแนะ เกษตรกรร้อยละ 2.50 ต้องการให้มีหน่วยงานทางภาครัฐเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนเงินทุน (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยที่ตัดสินใจยอมรับเข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
การทราบแหล่งข่าวการเข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา		
โทรทัศน์	7	8.75
วิทยุ	1	1.25
เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ	65	81.25
เจ้าหน้าที่ ชกส.	4	5.00
หนังสือพิมพ์	1	1.25
ผู้ใหญ่บ้าน	2	2.50
รวม	80	100.00
ความรู้เรื่องการปลูกยางพารา		
มี	16	20.00
ไม่มี	64	80.00
รวม	80	100.00
เหตุผลของการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ		
ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ	31	38.75
ต้องการทดลองปลูก เพราะไม่เคยปลูกมาก่อน	30	37.50
แรงงานมีไม่พอทำการเกษตรอย่างอื่น ๆ จึงแบ่งที่ดินส่วนหนึ่งปลูกยางพารา	5	6.25
เห็นเพื่อนบ้านปลูก หรือเพื่อนบ้านชวนปลูก จึงปลูกตาม	14	17.50
รวม	80	100.00
พื้นที่ปลูก		
พื้นที่ปลูกตามโครงการส่งเสริม (ไม่เกิน 15 ไร่)	55	68.75
พื้นที่ปลูกตามโครงการส่งเสริมและลงทุนเอง	25	31.25
รวม	80	100.00
ระหว่างยางพาราเจริญเติบโต รายได้มาจาก		
ปลูกพืชแซมในสวนยางพารา	43	53.75
รับจ้างในภาคเกษตร	8	10
รับจ้างนอกภาคเกษตร	15	18.75
ลูกหลานส่งเงินมาให้ใช้	7	8.75
ปลูกพืชแซมในสวนยางพาราและรับจ้างนอกภาคเกษตร	1	1.25
รายได้จากการทำเกษตรอื่น ๆ ในพื้นที่อีกแปลงหนึ่ง	6	7.5
รวม	80	100

ตารางที่ 4.2 พื้นที่ที่นำมาปลูกยางพารา

พื้นที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (ไร่)	รายได้เฉลี่ยที่เคย ได้รับ (บาท/ไร่/ปี)	หมายเหตุ
ลำไย	30	37.50	540	17,250.00	สวนหลายแห่งเริ่มให้ผลผลิต 1-2 ปีแรก ปลูกไว้บริเวณในครัวเรือน เหลือจึงขาย
มะม่วง	11	13.75	153	8,408.33	
ลิ้นจี่	2	2.50	14	3,000.00	
ข้าวโพด	14	17.50	254	6,414.29	
ข้าว	2	2.50	15	1,000.00	
ถั่วลิสง	2	2.50	9	1,200.00	
ถั่วเหลือง	4	5.00	58	3,162.16	
มันเทศ	1	1.25	10	12,125.00	
กระเทียม	1	1.25	30	7,000.00	
ทุพร้า	1	1.25	4	1,000.00	
ฟักทอง	1	1.25	11	5,000.00	
พริก	1	1.25	25	8,000.00	
ส้ม	2	2.50	54	40,000.00	
อื่นๆ	8	10.00	400	-	
รวม	80	100.00	1,577	-	

ตารางที่ 4.3 ความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อรายได้จากสวนยางพาราในอนาคต

ความคาดหวังที่จะมีรายได้จากสวนยาง (บาท/ไร่/เดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
300	1	1.25
500	14	17.50
800	5	6.25
1000	16	20.00
2000	2	2.50
3000	1	1.25
ไม่แน่ใจ	41	51.25
รวม	80	100.00
ความคาดหวังที่จะปลูกยางพาราเพิ่มในอนาคต		
ไม่เพิ่ม	40	50.00
เพิ่ม	40	50.00
ผู้ที่ต้องการปลูกยางพาราเพิ่มเฉลี่ยพื้นที่ (คน/ไร่)	23.65	-
รวม	80	100.00

ตารางที่ 4.4 ความเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

ข้อคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ข้อดี		
อนาคตน่าจะมีรายได้ที่ดีและความมั่นคงมากขึ้น	19	23.75
คืนป่าให้กับธรรมชาติและลดโลกร้อน	16	20.00
เพราะมีเจ้าหน้าที่ สกย. เข้ามาดูแลให้คำปรึกษาและส่งเสริม	33	41.25
ข้อเสีย		0.00
การปลูกยางพาราใช้เวลานานกว่าจะได้รับผลผลิต	8	10.00
รัฐบาลไม่เข้ามาให้การสนับสนุนในช่วงแรก	2	2.50
ข้อเสนอแนะอื่นๆ		0.00
ต้องการให้มีหน่วยงานทางภาครัฐเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนเงินทุน	2	2.50
รวม	80	100.00

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ยอมรับและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

ผลที่ได้จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 142 คน จากกลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา 80 คน และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ยอมรับเข้าร่วมโครงการ 62 คน แบ่งเป็นผู้ปลูกลำไย 36 คน และกลุ่มผู้ปลูกกระเทียม 26 คน

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมดจำนวน 80 คน ร้อยละ 81.25 เป็นชาย และหญิง ร้อยละ 18.75 โดยกว่าร้อยละ 88.75 มีอายุมากกว่า 40 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 47.50 อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากที่สุดในช่วง 31-40 ปี ในการทำเกษตรโดยมากอาศัยน้ำฝนร้อยละ 40.00 รองลงมาเป็นอาศัยน้ำคลองสาธารณะร้อยละ 28.75 (ตารางที่ 4.5) อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.25 ทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว รองลงมามีอาชีพหลักทำการเกษตรและอาชีพรองรับจ้าง และอาชีพหลักทำการเกษตรและอาชีพรองค้าขายร้อยละ 21.15 และ 16.25 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.6) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40.00 (จำนวน 32 ครอบครัว) มีสมาชิกจำนวน 4 คน และทำงานในภาคเกษตรเต็มเวลา 2 คน จำนวน 25 ครัวเรือน และใน 25 ครัวเรือน มีแรงงานทำงานชั่วคราวในภาคเกษตรจำนวน 6 ครัวเรือนและอีก 3 ครัวเรือนมีแรงงานทำงานในภาคเกษตรชั่วคราว 2 คน (ตารางที่ 4.7) การถือครองที่ดินร้อยละ 85.00 มีที่ดินเป็นของตนเอง ถือครองเฉลี่ยรายละ 24.49 ไร่ เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองแล้ว ไม่เพียงพอที่จะเกษตรกรก็จะเช่าที่ดินของคนอื่นเพิ่มในกลุ่มนี้ ถือครองที่ดินเฉลี่ย 21.33 ไร่ และจ่ายค่าเช่า 3,500 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนรายที่ไม่มีที่ดินเป็น

ของตนเอง ซึ่งต้องเช่าที่ดินทำการเกษตรเฉลี่ยรายละ 4 ไร่ จ่ายค่าเช่า 2,500 บาทต่อไร่ต่อปี นอกจากนั้นยังพบว่าเกษตรกรบางคนเช่าทำการเกษตรในที่ป่าสงวนอีกด้วย (ตารางที่ 4.9) สำหรับรายได้ พบว่า ร้อยละ 50.00 มีรายได้จากทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร เฉลี่ย 236,711.36 บาท ต่อปี รองลงมาร้อยละ 46.25 มีรายได้จากภาคเกษตรเพียงอย่างเดียว รายได้เฉลี่ย 172,045.45 บาทต่อปี และรายได้จากนอกภาคเกษตรเพียงอย่างเดียวร้อยละ 3.75 โดยมีรายได้เฉลี่ย 107,062.22 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.10) แหล่งเงินที่ใช้ในการผลิตเกษตรกร 57 คน จาก 80 คน (ร้อยละ 71.25) ภูมามาจากสถาบันการเงินในระบบที่สำคัญๆ 3 แห่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) กองทุนหมู่บ้าน และสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้เกษตรกร 43 คน จาก 57 คนเป็นสมาชิกและกู้เงินจาก ธกส. โดยกู้ระยะสั้นมากที่สุดร้อยละ 21.57 จาก 57 คน เงินกู้เฉลี่ย 62,727.27 บาท อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 7.50 บาทต่อปี ทั้งนี้ยังพบว่าเกษตรกร 28 คนหรือร้อยละ 54.90 ของผู้กู้ทั้งหมดทำสัญญากู้เงินมากกว่า 1 สัญญา (ตารางที่ 4.11)

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

ในการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 62 คน ร้อยละ 85.48 เป็นชาย และอีกร้อยละ 14.52 เป็นหญิง มีอายุมากกว่า 40 ปี ถึงร้อยละ 96.77 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 ตามลำดับ ประสบการณ์ในการทำเกษตรอยู่ในช่วง 11-20 และ 21-30 มีสัดส่วนใกล้เคียงกันอย่างละประมาณร้อยละ 30 ส่วนน้ำใช้ในการเกษตรโดยมากใช้น้ำคลองสาธารณะร้อยละ 58.06 รองลงมาเป็นชลประทานร้อยละ 22.58 และพบว่าไม่มีเกษตรกรรายใดทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเมื่อเทียบกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราที่พื้นที่เกษตรโดยมากอาศัยน้ำฝน (ตารางที่ 4.5) เกษตรกรร้อยละ 56.45 ทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว รองลงมาทำอาชีพหลักการเกษตรและอาชีพรองค้าขายร้อยละ 22.58 (ตารางที่ 6) ในด้านสมาชิกในครอบครัวร้อยละ 51.61 (จำนวน 32 ครอบครัว) มีสมาชิกจำนวน 4 คน โดยมี 13 ครอบครัวมีแรงงานทำงานในภาคเกษตรเต็มเวลา 2 คน รองลงมามี 11 ครอบครัว มีแรงงานทำงานในภาคเกษตรเต็มเวลาในภาคเกษตร 1 คน ซึ่งในจำนวน 11 ครอบครัวนี้ มีอย่างละ 2 ครัวเรือนที่มีแรงงานทำงานชั่วคราว ในภาคเกษตร 1 คน และ 2 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 4.8) เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 45.16 ถือครองที่ดินเฉลี่ย 12.67 ไร่ รองลงมามีที่ดินเป็นของตนเองและเช่าร้อยละ 33.87 ถือครองที่ดินเฉลี่ย 16.10 ไร่ สำหรับที่ส่วนที่เช่าอัตราค่าเช่า 2,500 บาทต่อไร่ต่อปี (ตารางที่ 4.9) รายได้ของเกษตรกรร้อยละ 54.84 มาจากภาคเกษตรเพียงอย่างเดียวมีรายได้เฉลี่ย 281,854.83 บาทต่อปี และอีกร้อยละ 45.16 มีรายได้จากทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 239,392.86 บาทต่อปี อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่มาจากการปลูกกล้วยและกระเทียม ผู้ที่ปลูกกระเทียมจะมีรายได้

สูงกว่าการปลูกกล้วย มีรายได้เฉลี่ย 32,389.04 และ 13,933.89 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.10) การผลิตของเกษตรกรจำนวน 47 คน จาก 62 คน (ร้อยละ 75.81) กู้ยืมเงินมาใช้ในการผลิตจากสถาบันการเงิน 3 แห่ง คือ ธกส. กองทุนหมู่บ้าน และสหกรณ์การเกษตร (ตารางที่ 4.11) สำหรับการกู้จาก ธกส. โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 61.70 กู้เงินระยะสั้นจาก รองลงมาร้อยละ 17.02 กู้เงินระยะยาวจาก และยังพบว่าเกษตรกรกู้เงินมากกว่า 1 สัญญามีจำนวน 3 คน จาก 47 คน หรือร้อยละ 6.38

ความต้องการของเกษตรกรกลุ่มที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกยางพารา

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) และจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามของกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ยอมเข้าร่วมโครงการ คือ กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกกล้วยและกระเทียม ผลการศึกษาทั้ง 2 ส่วน นำมาประมวลผลเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการได้ดังนี้

1. ความต้องการของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา

1.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ในการเนินการจัดเวทีสนทนากลุ่มกับผู้นำกลุ่มกระเทียมและผู้ปลูกกล้วย ในพื้นที่ 3 ครั้งใน 4 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ มีผู้เข้าร่วมเสวนาทั้งสิ้น 18 คน ผลสรุปการเสวนาได้ดังนี้

1. ที่ดินถือครองไม่เหมาะสมกับการปลูกยางพารา: เกษตรกรที่ร่วมเสวนาทั้งหมด สะท้อนความคิดเห็นที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ปลูกกล้วยและกระเทียมที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราว่า พวกเขายังมีความประสงค์ที่จะปลูกกระเทียมและกล้วยต่อไป แม้ว่าจะประสบปัญหา ราคาผลผลิตตกต่ำในบางปีที่รุนแรงถึงขั้นขาดทุนก็ตาม เพราะพื้นที่ที่ของพวกเขาก็ถือครองอยู่ไม่เหมาะสมที่จะปลูกยางพารา ส่วนใหญ่เป็นที่นาและมีระบบชลประทานเข้าถึง โดยเฉพาะการปลูกกระเทียมจะทำหลังจากเก็บเกี่ยวข้าว ขณะเดียวกันพื้นที่ที่ถือครองอยู่มีอย่างจำกัด แม้ว่าการจะเช่าที่ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น แต่ที่ดินก็มีไม่เพียงพอเพราะพ่อแม่แบ่งให้กับลูกๆ บางรายก็ขายที่ดินออกไปอยู่ในมือของนายทุน ทั้งให้พื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ใช้ในการผลิต และคนมีที่ดินอยู่ก็เป็นแปลงขนาดเล็ก ซึ่งจะต่างกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราเพราะเป็นพื้นที่ดอนอาศัยน้ำฝนและหลายหลายที่ปลูกยางพาราจะปลูกในพื้นที่ป่าสงวน และ/หรือ พื้นที่ถือครองที่มีสิทธิทำกิน เช่น สทก. หรือ สปก. เป็นต้น

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐาน	เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ		เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ		
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	
เพศ	ชาย	65	81.25	53	85.48
	หญิง	15	18.75	9	14.52
รวม	80	100.00	62	100.00	
อายุ (ปี)	< 40	9	11.25	2	3.23
	41-50	29	36.25	21	33.87
	51-60	23	28.75	32	51.61
	> 61	19	23.75	7	11.29
	รวม	80	100.00	62	100.00
ระดับการศึกษา	ป.4	30	37.50	32	51.61
	ป.6	9	11.25	14	23.73
	ม.3	13	16.25	7	11.86
	ม.6(ปวช)	17	21.25	7	11.86
	อนุปริญญา	3	3.75	1	1.69
	ปริญญาตรี	8	10.00	1	1.69
รวม	80	100.00	59	100.00	
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี)	< 10	13	16.25	6	9.68
	11-20	14	17.50	19	30.65
	21-30	21	26.25	18	29.03
	31-40	24	30.00	16	25.81
	> 41	8	10.00	3	4.84
	รวม	80	100	62	100.00
น้ำใช้ในการเกษตร	น้ำฝน	32	40.00	0	0.00
	น้ำคลองหนองสาธารณะ	23	28.75	36	58.06
	น้ำชลประทาน	7	8.75	14	22.58
	น้ำฝนและน้ำคลองสาธารณะ	6	7.50	3	4.84
	น้ำคลองสาธารณะและอื่นๆ (น้ำบาดาล, สระน้ำ)	1	1.25	1	1.61
	อื่นๆ (น้ำบาดาล, สระน้ำ, บ่อน้ำ)	11	13.75	8	12.90
	รวม	80	100	62	100.00

ตารางที่ 4.6 อาชีพของเกษตรกรที่ยอมรับเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราตามนโยบาย
ของรัฐบาล

อาชีพหลัก	อาชีพรอง	เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ		เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
การเกษตร	-	37	46.25	35	56.45
การเกษตร	ค้าขาย	13	16.25	14	22.58
การเกษตร	รับจ้าง	17	21.25	-	-
การเกษตร	ธุรกิจส่วนตัว	1	1.25	6	9.68
ค้าขาย	การเกษตร	2	2.50	1	1.61
รับจ้าง	การเกษตร	5	6.25	2	3.23
รับราชการ	การเกษตร	4	5.00	4	6.45
ธุรกิจส่วนตัว	การเกษตร	1	1.25	-	-
	รวม	80	100.00	62	100.00

ตารางที่ 4.7 สมาชิกในครัวเรือนและการทำงานในภาคเกษตรของเกษตรกรที่ยอมรับเข้าร่วมโครงการ
ส่งเสริมปลูกยางพารา

สมาชิกในครอบครัว (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร (คน)					ทำงานภาคเกษตร ชั่วคราว (คน)		
			1	2	3	4	5	1	2	3
1	1	1.25	1	-	-	-	-	-	-	-
2	5	6.25	3	2	-	-	-	-	-	-
3	15	18.75	4	11	-	-	-	-	-	-
4	32	40.00	4*	25**	3	-	-	1*, 6**	3**	-
5	12	15.00	1	6***	4	1	-	1***	2***	3***
6	11	13.75	2	3	3	2	1****	1****	-	-
7	3	3.75	-	1	1	1	-	-	-	-
8	1	1.25	1	-	-	-	-	-	-	-
รวม	80	100.00	16	48	11	4	1	-	-	-

หมายเหตุ: * หมายถึงครัวเรือนสมาชิกจำนวน 4 คน ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร 1 คน มี 4 ครัวเรือน และมี 1 ครัวเรือน
มีแรงงานทำงานชั่วคราว 1 คน

** หมายถึงครัวเรือนสมาชิกจำนวน 4 คน ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร 2 คน มี 25 ครัวเรือน และจาก 25 ครัวเรือนนี้
มีแรงงานทำงานชั่วคราวในภาคเกษตร 1 คน จำนวน 6 ครัวเรือน และแรงงานชั่วคราวในภาคเกษตร 2 คน มี 3 ครัวเรือน

*** หมายถึงครัวเรือนสมาชิกจำนวน 5 คน ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร 2 คน มี 7 ครัวเรือน และมีแรงงานทำงานชั่วคราว
ภาคเกษตร 1 คน มี 1 ครัวเรือน, 2 คน จำนวน 2 ครัวเรือน และ 3 คน มี 3 ครัวเรือน

**** หมายถึงครัวเรือนสมาชิกจำนวน 6 คน ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร 5 คน มี 1 ครัวเรือน และในครัวเรือนนี้มีแรงงาน
ทำงานชั่วคราวภาคเกษตร 1 คน

ตารางที่ 4.8 สมาชิกในครัวเรือนและการทำงานในภาคเกษตรของเกษตรกรไม่เข้าร่วมโครงการ
ส่งเสริมปลูกยางพารา

สมาชิกในครอบครัว (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร (คน)				ทำงานภาคเกษตร ชั่วคราว (คน)	
			1	2	3	4	1	2
1	2	3.23	2					
2	4	6.45		4				
3	13	20.97	4	8	1			
4	32	51.61	11*	13	6	2	2*	2*
5	4	6.45	2**	1	1		1**	
6	4	6.45	1	1	2			
7	3	4.84		2	1			
รวม	62	100.00	20	29	11	2		

หมายเหตุ: * หมายถึงครัวเรือนสมาชิกจำนวน 4 คน ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร 1 คน มี 11 ครัวเรือน และมี 2 ครัวเรือนมีแรงงาน
ทำงานชั่วคราว 1 คน และมี 2 ครัวเรือนที่ทำงานแรงงานทำงานชั่วคราว 2 คน

** หมายถึงครัวเรือนสมาชิกจำนวน 5 คน ทำงานเต็มเวลาในภาคเกษตร 1 คน มี 2 ครัวเรือน และ 1 ครัวเรือนที่มีแรงงาน
ทำงานชั่วคราว 1 คน

ตารางที่ 4.9 การถือครองที่ดินของเกษตรกร

การถือครองที่ดิน	เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ				เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ			
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	พื้นที่เกษตร เฉลี่ย (ไร่)	อัตราค่าเช่า (บาท/ไร่/ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	พื้นที่เกษตร เฉลี่ย (ไร่)	อัตราค่าเช่า (บาท/ไร่/ปี)
เป็นของตนเอง	68	85.00	24.49	-	28	45.16	12.67	-
เช่า	1	1.25	4.00	2,500	12	19.35	9.22	2,578
เป็นของตนเองและเช่า	4	5.00	21.33	3,500	21	33.87	16.10	2,500
เป็นของตนเองและของญาติให้ทำฟรี	4	5.00	14.33	-	1	1.61	4.00	-
เป็นของตนเองและทำกินในป่าสงวน	2	2.50	9.00	-	-	-	-	-
ทำการเกษตรในป่าสงวน	1	1.25	-	-	-	-	-	-
รวม	80	100.00	-	-	62	100.00	-	-

ตารางที่ 4.10 รายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

รายได้	เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ			เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ		
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)
รายได้ในภาคเกษตร	37	46.25	172,045.45	34	54.84	281,854.84
รายได้นอกภาคเกษตร	3	3.75	107,062.22	-	-	-
รายได้ในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร	40	50.00	236,711.36	28	45.16	239,392.86
รวม	80	100.00	-	62	100.00	-
รายได้แยกตามพืชที่ปลูก						
ลำไย				36	58.06	13,933.89*
กระเทียม				26	41.94	32,389.04**
รวม				62	100.00	-

หมายเหตุ: * บาท/ไร่ พื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 10.59 ไร่

** บาท/ไร่ พื้นที่ปลูกกระเทียมเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 10.14 ไร่

2. รายได้ไม่พอใช้จ่ายในครัวเรือน: ในกลุ่มผู้ปลูกสวนลำไย สะท้อนสถานการณ์ที่เป็นจริงว่า ลำไยที่ปลูกกำลังให้ผลผลิตจึงไม่ต้องการตัดแล้วเปลี่ยนไปปลูกยางพารา เพราะกว่ายางพาราจะโตให้ผลผลิตใช้ระยะเวลาานาน ขณะที่บุตรหลานกำลังศึกษา ซึ่งต้องใช้เงินในการส่งเสีย แม้ว่าลำไยให้ผลผลิตปีละครั้ง ก็ให้ผลผลิตตอบแทนที่คุ้มค่าเพราะทำงานช่วงระยะเวลาสั้นๆ เพียงฤดูเดียวในการดูแลก็ใช้คนไม่มาก นอกฤดูก็ออกไปรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร เช่น ในตัวเมืองเชียงใหม่ หรือสวนส้มใหญ่ๆ ในพื้นที่ (ไชยปราการและฝาง) หรือรับจ้างเป็นแรงงานก่อสร้างในชุมชน เป็นต้น

3. ประสบการณ์ในการผลิต: ผู้ร่วมสนทนาเชื่อมั่นในประสบการณ์ในการผลิตลำไยและกระเทียมของตัวเองที่มีและทำมาตลอดชีวิต บางรายมีประสบการณ์ผลิตมากกว่า 40 ปี และเชื่อมั่นว่าจะทำการผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิดนี้ได้ดีกว่าการปลูกยางพารา อย่างไรก็ตามบางคนให้ความเห็นว่าหากเขาพิจารณาที่จะส่งเสียบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ก็อาจจะเปลี่ยนมาปลูกยางพาราบ้าง ทั้งจะรอดูเพื่อนบ้านที่ปลูกยางพาราในขณะนี้ที่กำลังจะกรี๊ดได้ก่อนว่า มีรายได้ดีหรือไม่ หากมีรายได้ดีในอนาคตก็อาจจะหันมาปลูกบ้าง

4. ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล

4.1 ต้องการให้รัฐบาลดำเนินนโยบายประกันราคาและประกันรายได้ควบคู่กันไป เพื่อช่วยเกษตรกร เพราะไม่สามารถที่จะเปลี่ยนไปทำการผลิตสินค้าอย่างอื่นได้ ด้วยมีประสบการณ์ปลูกลำไยและเทียมมาตลอดชีวิต ขณะเดียวกันอายุก็มากแล้ว ตลอดจนบางครั้งรอบครัวก็ขาดแคลนแรงงานมีคนทำงานในภาคเกษตรเพียงคนเดียว บุตรหลานที่มีการศึกษา ก็ไปทำงานในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด และยังสะท้อนให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่ไม่ต้องการทำงานในภาคเกษตร เนื่องจากรายได้ไม่แน่นอน งานในภาคเกษตรเป็นงานที่หนัก ไม่ได้แต่งตัวโก้เหมือนงานอื่นๆ หากมีการดำเนินนโยบายประกันราคาและประกันรายได้ควบคู่กันไป ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่แน่นอนจึงจะเป็นเหตุจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำการเกษตรมากขึ้น และลดการขายที่ดินไปให้กับนายทุน โดยเหตุผลส่วนหนึ่งของการที่ดินเพราะลูกหลานไม่สนใจกลับมาทำเกษตร ทำการเกษตรมีรายได้น้อย และบางรายประสบภาวะขาดทุนในการผลิตจากราคาต่ำติดต่อกันหลายปี ก็ไม่มีเงินไปชำระหนี้สินที่กู้ยืมมา สถาบันการเงินที่กู้ยืมตามทวงหนี้ เกิดภาวะเครียด ก็ขายที่ดินไปชำระหนี้สินเป็นต้น โดยมีตัวอย่างให้เห็นในชุมชน

4.2 ต้องการให้รัฐจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฯลฯ ผ่านกองทุนหมู่บ้าน เช่นเดียวกับเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน ที่บริหารจัดการโดยชุมชน ซึ่งปัจจัยการผลิตทุกวันนี้ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลางเป็นคนจัดหา บางช่วงขาดแคลนปัจจัยการผลิต อย่างเช่น ปุ๋ย แต่กลับมีการกักตุนเพื่อขึ้นราคา แต่เกษตรกรก็จำเป็นต้องซื้อมาใช้เพราะหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องใส่ปุ๋ยบำรุงต้นลำไย

4.3 การกำหนดโควตานำเข้ากระเทียมจากประเทศจีน เพราะการปล่อยให้มีการนำเข้าโดยเสรี ขณะที่กระเทียมจีนมีต้นทุนการผลิตต่ำ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในประเทศแข่งขันไม่ได้ เพราะต้นทุนจากปัจจัยการผลิตของไทยสูง ไม่สามารถแข่งขันได้แม้ว่าจะมีการรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกกระเทียมและหอมไชยπραการ จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกกระเทียมอำเภอฝาง จำกัด แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหภาวะกระเทียมตกต่ำได้ เนื่องจากความสามารถในการแข่งขันและข้อเสียเปรียบในสินค้าชนิดนี้จากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน

2. การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการในเรื่องของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกยางพารา ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรกลุ่มนี้ พบว่าผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราร้อยละ 64.90 เคยทราบข่าวนโยบายการส่งเสริมปลูกยางพารา ทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย โดยแหล่งข่าวที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารมากที่สุดเป็นโทรทัศน์สูงถึงร้อยละ 62.90 และอีกร้อยละ 58.06 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดยังรู้ดีกว่าเพื่อนบ้านที่เป็นคนในชุมชนมีการปลูกยางพารา แต่ว่าตัวเองก็ไม่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ เพราะร้อยละ 62.90 มีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมที่จะปลูก เพราะเป็นที่นาและพื้นที่แห้งแล้ง รองลงมาเป็นลำไยกำลังให้ผลผลิต จึงไม่ต้องการตัด และมีความรู้ในการปลูกกระเทียม และลำไย คืออยู่แล้ว จึงไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงไปปลูกพืชอื่น ร้อยละ 14.52 และ 11.29 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.12)

ในด้านปัญหาการผลิตลำไยและกระเทียมในปัจจุบัน คือ ปัญหาราคาผลผลิตราคาตกต่ำ ในแนวทางการแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ขาดตามราคาตลาด รองลงมาเป็นรวมตัวกันเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ และมีเพียงไม่กี่รายนำผลผลิตไปแปรรูปและเก็บไว้รอราคาสูงขึ้นจึงขาย (ตารางที่ 4.13)

สำหรับความช่วยเหลือที่พวกเขาต้องการ คือ เกษตรกรร้อยละ 24.29 ต้องการให้รัฐช่วยสนับสนุนเรื่องราคาที่ควรจะได้กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รองลงมาร้อยละ 22.58 ต้องการให้หน่วยงานทางภาครัฐลดต้นทุนผลิต เช่น ราคารูป และต้องการให้มหาวิทยาลัยในท้องถิ่น เน้นการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าลำไยและกระเทียมร้อยละ 20.97 นอกจากนี้ต้องการให้ชุมชน ภาสกรนที เข้ามาพัฒนาเครื่องคั้นน้ำลำไยเป็นสินค้าขายในประเทศหรือส่งออก และต้องการให้หน่วยงานทางภาครัฐลดการนำเข้าผลผลิตทางการเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน เพราะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ มีสัดส่วนเท่ากันอย่างละร้อยละ 10 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.12 การทราบข่าวนโยบายการส่งเสริมปลูกยางพารา การตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการ และแนวโน้มในอนาคต

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
การทราบข่าวนโยบายการส่งเสริมปลูกยางพารา ทดแทนพื้นที่ปลูกกระเทียมและลำไย		
ไม่เคย	22	35.48
เคย	40	64.52
รวม	62	100.00
ทราบข่าวจากแหล่งใด		
การประชาสัมพันธ์ของเกษตรกรอำเภอ/ผู้นำหมู่บ้าน	21	33.87
โทรทัศน์	39	62.90
การเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ	2	3.23
รวม	62	100.00
ท่านทราบหรือไม่ว่า คนในชุมชนของท่านเข้าร่วม โครงการปลูกยางพารา		
ไม่ทราบ	26	41.94
ทราบ	36	58.06
รวม	62	100.00
เหตุของการตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา		
พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมที่จะปลูก เพราะเป็นที่นาและพื้นที่แห้งแล้ง	39	62.90
ลำไยกำลังให้ผลผลิต จึงไม่ต้องการตัดทิ้ง	9	14.52
ไม่มีประสบการณ์ในการปลูกยางพารามาก่อน จึงไม่มั่นใจที่จะปลูก	3	4.84
การปลูกยางพาราใช้เวลานานกว่าจะให้ผลผลิต (มากกว่า 5 ปี) ไม่รู้ว่าจะหา รายได้ที่ไหนดมาชดเชยเงินช่วงที่รอ	1	1.61
มีความรู้ในการปลูกกระเทียม และลำไย คืออยู่แล้ว จึงไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ไปปลูกพืชอื่น	7	11.29
ที่ดินเป็นที่เช่าไม่เหมาะสมที่จะปลูกพืชที่ใช้ระยะเวลาสั้นได้	3	4.84
รวม	62	100.00
ในอนาคต ท่านจะเปลี่ยนแปลง หรือจัดสรรพื้นที่เกษตรของท่านมาปลูกยางพารา หรือไม่		
ไม่เปลี่ยน	53	85.48
เปลี่ยน เพราะยางพารามีแนวโน้มจะเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่ผลตอบแทนสูง	9	14.52
รวม	62	100.00

ตารางที่ 4.13 ปัญหาที่พบในการผลิตของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ปัญหาราคาผลผลิตล่ำไยตกต่ำ	36	58.06
แนวทางการแก้ไขปัญหา		
ขายตามราคาตลาด	27	43.55
แปรรูปผลผลิต	1	1.61
รวมตัวกันเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ	6	9.68
อื่นๆ	2	3.23
ปัญหาราคากระเทียมตกต่ำ	26	41.94
แนวทางการแก้ไขปัญหา		
ขายตามราคาตลาด	20	32.26
แปรรูปผลผลิต	2	3.23
รวมตัวกันเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ	2	3.23
อื่นๆ	2	3.23
รวม	62	100.00

ตารางที่ 4.14 ความต้องการความช่วยเหลือภาครัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิต

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รัฐช่วยสนับสนุนเรื่องราคาที่เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	15	24.19
ต้องการให้หน่วยงานทางภาครัฐลดต้นทุนผลิต เช่นราคาปุ๋ย	14	22.58
ต้องการให้ลดต้นทุน ภาสกรนที เข้ามาพัฒนาเครื่องคั้นน้ำลำไยเป็นสินค้าขายในประเทศหรือส่งออก	10	16.13
ให้มหาวิทยาลัยในท้องถิ่น เน้นการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าลำไยและกระเทียม	13	20.97
ต้องการให้หน่วยงานทางภาครัฐลดการนำเข้าผลผลิตทางการเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน เพราะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ	10	16.13
รวม	62	100.00

การวิเคราะห์ SWAT Analyses

1. จุดแข็ง (Strengths)

เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
- มีการแจกกล้าพันธุ์ยางฟรี ภูมิใจให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ - มีการรวมกลุ่มง่ายต่อการขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ - หลังปี 2547 มี สกย. เป็นหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและมีการติดตามผลของโครงการ	- เกษตรกรมีประสบการณ์เป็นอย่างดีในพืชที่ปลูกทั้งกระเทียมและลำไย - มีรายได้ทุกปี - มีตลาดรับซื้อสินค้าในท้องถิ่น

2. จุดอ่อน (Weaknesses)

เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
- ช่วงแรกของโครงการ ไม่มีหน่วยงานเข้ามารับผิดชอบโดยตรง ทำให้เกษตรกรที่รับกล้าพันธุ์ยางไปปลูกแล้วไม่มีความรู้ดีพอในการดูแล และกล้ายางบางส่วนตาย ทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายและงบประมาณของทั้งรัฐที่เสียไป และของเกษตรกรเองที่ต้องหากกล้าพันธุ์มาซ่อมแซม - ไม่แน่ใจว่าพื้นที่ที่ปลูกไปแล้วเหมาะสมที่จะปลูกยางพาราหรือไม่ จะให้น้ำอย่างมากน้อยอย่างไรในอนาคต เพราะไม่มีการสำรวจและศึกษาวิจัยถึงความเหมาะสมของพื้นที่ก่อน ถ้านำกล้าพันธุ์ยางไปปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมก็จะทำให้เสียเวลาอย่างน้อยอีก 6 ปี รวมกับระยะเวลาพืชที่จะเปลี่ยนไปปลูกใหม่ - ยังไม่มีตลาดที่จะรับซื้อน้ำยางที่แน่นอน	- เผชิญกับความไม่แน่นอนของผลผลิตและราคาตกต่ำ - ไม่มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกยางพารา

3. โอกาส (Opportunities)

เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
- มีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกยางพารา - อาจจะมีรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต ถ้าความต้องการใช้ยางพาราภายในประเทศและตลาดโลกเพิ่มขึ้น	- ในอนาคตอาจจะมีการเปลี่ยนจากการปลูกกระเทียมและลำไยมาเป็นยางพารา ถ้าหากผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้ดีขึ้น -

4. ข้อจำกัด (Threats)

เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
- สภาพแวดล้อมที่ปลูกอาจจะไม่เหมาะสม - การแข่งขันจากประเทศผู้ผลิตยางพารารายอื่นที่อาจจะมีผลผลิตยางพารารายออกสู่ตลาดโลกมากขึ้น อันจะส่งผลให้ราคาเกษตรกรคาดว่า จะได้ในอนาคตไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหมาย	- ข้อจำกัดในเรื่องที่ดินที่ไม่สามารถขยายการผลิตเพิ่มขึ้นได้อีก โดยเฉพาะการที่จะทดลองปลูกยางพารา

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินนโยบายการส่งเสริมปลูกยางพาราเป็นนโยบายทางการเมืองที่ขาดความพร้อมในการวางแผนและดำเนินการด้านบุคลากรและงบประมาณในการให้ความรู้กับเกษตรกรหลายใหม่ที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเกษตรกรเหล่านี้ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการปลูกยางพารามาก่อน แต่เมื่อได้รับกล้าพันธุ์ยางในช่วงแรกจึงนำไปปลูกตามความเข้าใจและประสบการณ์ในการปลูกพืชอื่นของตน (ลำไย กระเทียม และอื่นๆ) ทำให้การดำเนินการในช่วงแรกเกิดปัญหามากมาย โดยเกษตรกรกว่า 200 รายไม่ประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมโครงการ เป็นการสูญเปล่าในงบประมาณการจัดหากล้าพันธุ์ เมื่อเกิดปัญหามากมายและมีการทักท้วงไปยังรัฐบาลจึงมีการจัดสรรงบประมาณ หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ สกย. ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับยางพารา เข้าร่วมรับผิดชอบแทนเกษตรกรอำเภอที่เข้ามาดำเนินการและรับสมัครเกษตรกรในช่วงแรก ทำให้การทำงานหลังปี 2547 มีการเข้าไปช่วยเหลือและให้ความรู้แก่เกษตรกรมากขึ้นในด้านต่างๆ อย่างไรก็ตามการดำเนินโครงการส่งเสริมปลูกยางพาราในครั้งนี้ เพื่อที่จะลดปัญหาผลผลิตลำไยและกระเทียมราคาตกต่ำ จากผลของการข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน ถือได้ว่าไม่ประสบความสำเร็จเป้าประสงค์ที่ต้องการลดพื้นที่ปลูกลำไยและกระเทียม เพราะเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนำพื้นที่สวนลำไยมาปลูกยางพาราเพียง 30 ราย (ร้อยละ 37.5) รวมพื้นที่ 540 ไร่ หรือคิดเป็นจำนวนคนต่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดในจังหวัดได้ 442 คน และคิดเป็นพื้นที่ต่อพื้นที่ทั้งหมดได้ 7,596 ไร่ จากปี 2546-2547 จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกลำไยทั้งสิ้น 234,562 ไร่ (คลังข้อมูลสารสนเทศลำไยเชิงลึก, 2552) ดังนั้นโครงการนี้จึงสามารถลดพื้นที่การปลูกลำไยได้ประมาณร้อยละ 3.23 เท่านั้น ขณะเดียวกันมีเกษตรกรเพียงรายเดียวที่นำพื้นที่ปลูกกระเทียมมาปลูกยางพารา กล่าวคือสามารถลดพื้นที่ปลูกลำไยได้เล็กน้อย แต่ไม่สามารถลดพื้นที่ปลูกกระเทียมได้ ในขณะที่เกษตรกรบางกลุ่มได้นำพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่นมาปลูกยางพาราซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารของประเทศและของโลกในระยะยาว ในด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการ สิ่งให้เห็นแตกต่างกันอย่างชัดเจนในเรื่องของลักษณะการถือครองที่ดิน โดยผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ถือครองที่ดินที่เป็นที่ดอน ไร่ อาศัยน้ำฝน และบางรายทำการเกษตรและปลูกยางพาราในพื้นที่ป่าสงวน ขนาดพื้นที่การเกษตรเฉลี่ยมีขนาดใหญ่กว่าผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งถือครองที่ดินที่โดยมากเป็นพื้นที่นาและสวนที่มีระบบชลประทานเข้าถึงสามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี อันที่ 2 เป็นเรื่องของรายได้ เมื่อเปรียบเทียบรายได้ต่อปีในภาคเกษตรผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการมีรายได้สูงกว่าผู้ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 281,854.84

และ 172,045.45 บาทต่อปี ตามลำดับ อันดับที่ 3 เป็นเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ในกลุ่มผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการที่มีประสบการณ์ทำเกษตรในการปลูกลำไยและกระเทียมมาตลอดชีวิตเชื่อว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในการปลูกพืชเหล่านี้ได้ดีกว่าชาวพารา ขณะที่ผู้ที่ตัดสินใจยอมรับเข้าร่วมโครงการ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้า พร้อมทดลองในสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน และพร้อมรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น อันดับที่ 4 การกู้ยืมเงินมาใช้ในการผลิต เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 54.90 ของผู้กู้ทั้งหมด 57 คน กู้เงินมากกว่า 1 ล้านบาท จากสถาบันการเงินหลักๆ 3 แห่ง คือ ชกส. กองทุนหมู่บ้าน และสหกรณ์การเกษตร ขณะที่ผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการกู้เงินมากกว่า 1 ล้านบาทมีจำนวน 3 คน จาก 47 คน หรือร้อยละ 6.38 ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นส่วนที่สำคัญในการตัดสินใจของเกษตรกรก่อนโยกย้ายการส่งเสริมการปลูกยางพารา ความต้องการของผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการหลักๆ เน้นที่รัฐบาลความต้องการความช่วยเหลือของรัฐบาล มากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลงการผลิตของตนเอง สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือมีทั้งต้องการ 1) ดำเนินนโยบายประกันราคาและประกันรายได้ควบคู่กันไป 2) การจัดหาปัจจัยการผลิตโดยผ่านกองทุนที่มีลักษณะความเช่นเดียวกับกองทุนหมู่บ้าน 3) การจำกัดการนำเข้าสินค้าจากจีน 4) ต้องการให้รัฐช่วยเหลือในด้านราคาสินค้าเกษตรให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน 5) ความต้องการให้สถาบันการศึกษาศึกษาวิจัยในการเพิ่มมูลค่าลำไยและกระเทียม และ 6) ต้องการให้เอกชนอย่าง คุณตัน ภาสกรนที ที่เป็นที่รู้จักกันดีของประเทศไทยที่เข้าสินค้าเครื่องคิมที่ไค่คังเข้ามาช่วยพัฒนาประเภทลำไยออกจำหน่าย สำหรับแนวทางที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นแนวทางที่เป็นไปได้และตรงกับความต้องการของเกษตรกร และสามารถดำเนินการได้อย่างแท้จริงและเกิดความยั่งยืนคือ ความต้องการในข้อที่ 1, 2 และ 5 เป็นสิ่งที่รัฐสามารถดำเนินการได้โดยตรง

อย่างไรก็ตามการศึกษาในครั้งนี้ แม้ว่าคุณภาพรวมของโครงการที่นี้ในระยะแรกอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ทั้งผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 40 และผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 14.52 ประสงค์ที่จะเพิ่มพื้นที่ปลูกและเปลี่ยนมาปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการต้องการที่จะดูแลผลผลิตของเพื่อนบ้านที่ปลูกยางพาราที่จะได้รับ ซึ่งจะเริ่มกรีดยางได้ในปี 2554-2555 นี้ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรผู้ไม่เข้าร่วมโครงการหันมาพิจารณาโครงการนี้ใหม่อีกครั้งเนื่องจากเกิดแรงจูงใจด้านราคาที่อยู่ในระดับสูง และคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าการปลูกลำไยและกระเทียม ดังนั้นโครงการนี้อาจสามารถประสบความสำเร็จดังเป้าประสงค์ได้ในระยะยาว ซึ่งควรมีการศึกษาและประเมินผลอีกครั้งในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร สำหรับเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกยางพารามีดังนี้

1. การดำเนินนโยบายประกันราคาและประกันรายได้ควบคู่กันไป โดยเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการผลิตราคาคต่ำและภาวะภัยแล้ง ให้คนในชุมชนประชุมและทำการสำรวจและประชาพิจารณ์ผ่านการประชุมของหมู่บ้าน และเสนอเรื่องความเดือดร้อนและประเมินความเสี่ยง ที่เกิดขึ้นต่อเกษตรอำเภอในพื้นที่และรัฐบาลจ่ายเงินประกันผ่าน ธกส. ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกอยู่

2. การจัดการกองทุนปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย ยา ฯลฯ) ผ่านกองทุนหมู่บ้าน วิธีการนี้เกษตรกรสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ผ่านกองทุนหมู่บ้านที่มีอยู่ในการจัดหาปัจจัยการผลิตมาจำหน่ายราคาถูกให้กับเกษตรกร ผลกำไรที่ได้ก็นำเป็นผลตอบแทนคืนสู่คนในชุมชน ทั้งนี้ควรมีการศึกษาอย่างละเอียดในวิธีการดำเนินการและหาเสียง หรือประชาพิจารณ์ในชุมชนว่าคนส่วนใหญ่เห็นด้วยและพร้อมดำเนินการหรือไม่ ในแนวทางออกที่ดีที่จะทำให้การดำเนินการสำเร็จกระทรวงเกษตรควรเป็นผู้ประสานจัดหาแหล่งปุ๋ยราคาถูกจากผู้ผลิต โดยตรงให้กับกองทุนปัจจัยการผลิตนี้

3. การให้มหาวิทยาลัยในพื้นที่มุ่งเน้นการพัฒนาการผลิตเพิ่มมูลค่าสินค้าลำไยและกระเทียม เพื่อแก้ปัญหาดอกต่ำนี้ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กำหนดเป็นนโยบายของการบริหารงานด้านการวิจัยที่จะมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการวิจัยได้และกำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วน และจัดสรรงบประมาณให้กับผู้เสนอเรื่องศึกษาทางด้านนี้ให้มากเป็นพิเศษ

บรรณานุกรม

- กรมการค้าต่างประเทศ. 2551. สถานการณ์ไม้ยางพารา. สำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป กลุ่มสินค้าเกษตร
ตุลาคม 2551 www.dft.go.th/.../สถานการณ์ไม้ยางพารา%20ไตรมาส%202%20ปี51.doc [ออนไลน์
24/7/2552]
- คลังข้อมูลสารสนเทศลำไยเชิงลึก http://web2.cpd.go.th/cmsdo/fundtotal_saloop.html [ออนไลน์ 30/9/2552]
- ณัฐวิ ชีวะภัทร์. 2538. การวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมยางพารา และการโยกย้ายแรงงานใน
สวนยางพารา : กรณีศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
<http://www.lib.ru.ac.th/trang/thesis/cu/ttcu001.php> [ออนไลน์ 29/7/2552]
- นงนุช ดันดีสันติวงศ์. 2544. ศึกษาผลกระทบของการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าต่อตลาดเงินสด:
กรณีศึกษายางพารา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
<http://www.lib.ru.ac.th/trang/thesis/cu/ttcu001.php> [ออนไลน์ 29/7/2552]
- นสพ.อปท.นิวส์. 2552. วก. สกย. จับมือตั้งศูนย์ยางภาคเหนือรับตลาดจีนต้องการสูงอนาคตไฮ. หน้าที่ 22
วันที่ 1-15 ก.พ. 2552 <http://www.rubber.co.th/news/3janoa.pdf>. [ออนไลน์ 14/7/2552]
- ประชาไท. 2551. สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 2 กันยายน 2551.
<http://www.eppo.go.th/admin/cab/cab-2551-09-02.html> [ออนไลน์ 25/7/2552]
- สยามธุรกิจ. 2550. สถานการณ์ยางธรรมชาติในตลาดโลก. ฉบับวันที่ 21 - 23 พ.ย. 2550
<http://www.afet.or.th/v081/thai/news/commodityShow.php?id=165> [ออนไลน์ 25/7/2552]
- สิริลักษณ์ ศรีประสิทธิ์. 2551. เกษตรกรชี้ “ปลูกยางพาราอีสาน” ส่อเค้าเหลว. 27 พฤษภาคม 2551
<http://www.budmgt.com/agri/agri01/para-ne-fail.html> [ออนไลน์ 14/7/2552]
- สำนักงานประชาธรรม. 2551. กระเทียมเหนือส่อเค้าว่าเหตุรัฐส่งเสริมปลูกยางพาราแทน. 13 พฤษภาคม
2552. <http://www.newspnn.net> [ออนไลน์ 14/7/2552]
- สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2551. “เอกสารประกอบการจัดงานวันยางพาราแห่งชาติ
ประจำปี ๒๕๕๑” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี ระหว่างวันที่ ๕-๑๑
เมษายน ๒๕๕๑. <http://www.oknation.net/blog/koson/2008/06/27/entry-2> [ออนไลน์ 24/7/2552]
- สุภาวดี โพธิยะรา. 2546. การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของนโยบายภาครัฐ : กรณีศึกษาความเป็นไปได้ทาง
การเงินในการลงทุนปลูกยางพาราเพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้แก่เกษตรกรในพื้นที่
ภาคเหนือของประเทศไทย. คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สุรจิต ภูภักดี และสุวัฒน์ วีระพงษ์ธนากร. 2550. การวิเคราะห์ระบบการทำฟาร์มแบบวนเกษตรที่มียางพารา เป็นพืชหลัก: กรณีศึกษาแปลงยางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี. คณะเกษตรศาสตร์ และคณะ บริหารศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

<http://mapserv.agri.ubu.ac.th/Datarubber/files/education6.5/6-agrofor.htm> [ออนไลน์ 29/7/2552]

อนุภาพ นุ่นสง. 2546. ซีพี กับความล้มเหลวจัดหาผลผลิตยางพารา.

<http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=142> [ออนไลน์ 14/7/2552]

อรุณรัตน์ เสวตธรรม. 2550. การวิเคราะห์เศรษฐกิจ การตลาด และผลตอบแทนการลงทุนยางพารา จังหวัดอุบลราชธานี. คณะเกษตรศาสตร์ และคณะบริหารศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

<http://mapserv.agri.ubu.ac.th/Datarubber/files/education6.6/7-econ.htm> [ออนไลน์ 29/7/2552]